

Stenografični zapisnik

devete seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dné 19. februarija 1897.

Nazoči: Prvosednik: Deželni glavar Oton Detela.
Vladni zastopnik: C. kr. deželni predsednik baron Viktor Hein in c. kr. okrajni komisar baron Viljem Rechbach. — Vsi članovi razun: Eksceleuca knezoškof dr. Jakob Missia, Janko Kersnik, Matej Lavrenčič, Alojzij Loy in Karol Luckmann. — Zapisnikar: Deželni tajnik Jožef Pfeifer.

Dnevni red:

1. Branje zapisnika VIII. deželnozborske seje dné 17. febr. 1897.
2. Naznanilo deželno-zborskega predsedstva.
3. Priloga 45. Poročilo deželnega odbora o zavarovanji življenja v svrhu olajšanja gospodarske stiske v kmetiskem stanu.
4. Priloga 46. Poročilo deželnega odbora o prodaji deželkranjski pripadajočih zemljišč za Bežigradom c. kr. vladi v svrhu ustanovitve zavoda za gluhone.
5. Ustno poročilo finančnega odseka o proračunu deželne vinarske, sadjarske in poljedelske šole na Grmu za l. 1895. (k prilogi 30.).
6. Ustno poročilo finančnega odseka o dogovoru, ki se ima gledé nastavljanja zemljemerskega osebja za agrarske operacije skleniti s c. kr. deželno komisijo (k prilogi 36.).
7. Ustno poročilo finančnega odseka o ustanovitvi kmetijsko-kemičnega poskuševališča za Kranjsko (k prilogi 39.).
8. Ustna poročila finančnega odseka:
 - a) o prošnji Franc Smoliča, pomočnega sluge pri deželni blagajnici za spregled prekoračene normalne starosti;
 - b) o prošnji županstva v Selcih za podporo za uravnavo potoka Ljuše in dotične občinske poti;
 - c) o prošnji občine Polhovgradec za podporo za nasipanje ceste Polhovgradec-Crnivrh;

Stenographischer Bericht

der neunten Sitzung

des krainischen Landtages

in Laibach

am 19. Februar 1897.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Otto Detela. — Regierungsvertreter: K. k. Landespräsident Victor Freiherr v. Hein und k. k. Bezirkscommissär Wilhelm Freiherr v. Rechbach. — Sämmtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Se. Excellenz Fürstbischof Dr. Jacob Missia, Janko Kersnik, Matthäus Lavrenčič, Alois Loy und Karl Luckmann. — Schriftführer: Landschafts-Secretär Josef Pfeifer.

Tagesordnung:

1. Lesung des Protokolles der VIII. Landtagssitzung vom 17. Febr. 1897.
2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.
3. Beilage 45. Bericht des Landesausschusses, betreffend die Lebensversicherung zur Bekämpfung der Nothlage im Bauernstande.
4. Beilage 46. Bericht des Landesausschusses, betreffend den Verkauf der dem Lande Krain gehörigen Grundstücke hinter Bežigrad an die k. k. Regierung zum Zwecke der Errichtung einer Taubstummenanstalt.
5. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Voranschlag der Landes-Wein-, Obst- und Ackerbauschule in Stauden für das Jahr 1895 (zur Beilage 30).
6. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses, betreffend das in Ansehung der Bestellung des geometrischen Personales für agrarische Operationen mit der k. k. Landescommission abzuschließende Uebereinkommen (zur Beilage 36).
7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses, betreffend die Errichtung einer landwirtschaftlichen chemischen Versuchsstation in Krain (zur Beilage 39).
8. Mündliche Berichte des Finanzausschusses:
 - a) über die Petition des Franz Smolič, Aushilfsdieners bei der Landescaffe, um Nachsicht des überschrittenen Normalalters;
 - b) über die Petition des Gemeindeamtes in Selzach um Subvention behufs Regulierung des Husabaches und des bezüglichen Gemeineweges;
 - c) über die Petition der Gemeinde Billichgraz um Subvention behufs der Straßenbeschotterung Billichgraz-Schwarzenberg;

- d) o prošnji županstva v Postojni za podporo za napravo vodovoda.
- e) o prošnji Janeza Adamiča za podporo za čiščenje požiralnikov v Poniški in Dobropoljski dolini;
- f) o prošnji učiteljske udove Ivane Tomsič, da se kupi od nje nekoliko letnikov »Vrtca«.
9. Priloga 48. Poročilo upravnega odseka o načrtu zakona, s katerim se ustanovljajo načelna določila o uravnavi zdravstva za obstoječa zdravišča v vojvodini Kranjski (k prilogi 34.).
10. Ustno poročilo upravnega odseka o gradnji ceste od Spodnjega Bernika do Vodice (k prilogi 41.).
11. Ustno poročilo upravnega odseka glede uvrstitve v cestnem okraju Ljubljanska okolica se nahajajoče občinske ceste, ki se pri Cikavi od Ljubljansko-Novomeške državne ceste med km 16.0 in 16.2 odcepi in drži mimo Male Stare Vasi in Velike Stare Vasi do meje selske občine Polica, z njenim razpotjem pri Mali Stari Vasi držečim čez Dolenje Duplice do stika z imenovano državno cesto na Stehanu, med okrajne ceste (k prilogi 42.).
12. Ustno poročilo upravnega odseka glede uvrstitve v cestnem okraju Ljubljanska okolica in v ozemlju mesta Ljubljane se nahajajoče občinske ceste, ki se nasproti podružne cerkve sv. Jerneja v Spodnji Šiški od Ljubelske državne ceste odcepi in se stika pri Bežigradu z Dunajsko državno cesto, med okrajne ceste (k prilogi 43.).
13. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji posestnikov na Suhi za uvrstitev mostu čez Soro in čezenj vodeče občinske poti med okrajne ceste.

Začetek seje ob 10. uri 15 minut dopoldne.

- d) über die Petition des Gemeindeamtes Adelsberg um Subvention behufs Errichtung der Wasserleitung;
- e) über die Petition des Johann Adamič um Subvention behufs Reinigung der Sauglöcher im Thale von Ponike und Gutenfeld;
- f) über die Petition der Lehrerswitve Johanna Tomsic um Abnahme einiger Jahrgänge des »Vrtca«.
9. Beilage 48. Bericht des Verwaltungsausschusses über den Gesetzentwurf, womit grundsätzliche Bestimmungen zur Regelung des Curwesens für die in Krain bestehenden Curorte festgesetzt werden (zur Beilage 34).
10. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses in Angelegenheit des Straßenbaues Unter-Fernig — Wobitz (zur Beilage 41).
11. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Einreihung der im Straßenbezirke Laibach Umgebung gelegenen, bei Cifava von der Laibach-Rudolfswerter Reichsstraße zwischen km 16.0 und 16.2 abzweigenden, nächst Klein- und Groß-Altendorf vorbei und bis zur Grenze der Ortsgemeinde Politz führenden Gemeindefstraße mit ihrer bei Klein-Altendorf beginnenden Abzweigung über Unter-Duplitz bis zum Anschlusse an die genannte Reichsstraße am Stohanvrh, in die Kategorie der Bezirksstraßen (zur Beilage 42).
12. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Einreihung der im Straßenbezirke Laibach Umgebung und im Gebiete der Stadt Laibach gelegenen, gegenüber der Filialkirche St. Bartholemäus in Unterschichta von der Laibler Reichsstraße abzweigenden und bei Bežigrad in die Wiener Reichsstraße einmündenden Gemeindefstraße in die Kategorie der Bezirksstraßen (zur Beilage 43).
13. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Inassen von Zauchem um Einreihung der über die Zeyer führenden Brücke und des bezüglichen Gemeindefweges unter die Bezirksstraßen.

Beginn der Sitzung um 10 Uhr 15 Minuten Vormittag.

Deželni glavar :

Proglāšam sklepčnost visoke zbornice ter otvarjam sejo.

Prosim gospoda zapisnikarja, da prečita zapisnik zadnje seje.

1. Branje zapisnika VIII. deželno zbornice seje dné 17. februarija 1897.**1. Lesung des Protokoll der VIII. Landtags-sitzung am 17. Februar 1897.****Tajnik Pfeifer :**

(Bere zapisnik VIII. seje v nemškem jeziku. — Lies das Protokoll der VIII. Sitzung in deutscher Sprache.)

Deželni glavar :

Želi kdo gospodov poslancev kak popravek v ravnokar prečitanem zapisniku?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, izrekam, da je zapisnik zadnje seje potrjen.

2. Naznanila deželno zbor. predsedstva.**2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.****Deželni glavar :**

Naznanjam, da sem dovolil gospodu poslancu Luckmannu petdnevni dopust.

Gospod poslanec Lavrenčič opravičil je odsotnost od današnje seje.

Izročene so bile sledeče peticije :

Županstva občin : Želimje, Studenec, Iškaloča, Iskavas in Turjak prosijo za uvrstitev občinske ceste Studenec-Golo med okrajne ceste.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Zelen izročča prošnjo županstva občine Hrenovice za uvrstitev občinske ceste Gorjensko-Bukovske med okrajne ceste.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Jelovšek izročča prošnjo županstva na Vrhniki, da bi se vas Hrib inkorporirala vrhniškemu trgu.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec dr. Žitnik izročča prošnjo kmetijske podružnice v sv. Križu pri Litiji za podporo za napravo trtnice in drevesnice.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Prestopimo k točki 3. dnevnega reda, to je :

3. Priloga 45. Poročilo deželnega odbora o zavarovanji življenja v svrhu olajšanja gospodarske stiske v kmetskem stanu.**3. Beilage 45. Bericht des Landesauschusses, betreffend die Lebensversicherung zur Bekämpfung der Nothlage im Bauernstande.**

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

4. Priloga 46. Poročilo deželnega odbora o prodaji deželi kranjski pripadajočih zemljišč za Bežigradom c. kr. vladi v svrhu ustanovitve zavoda za gluhoneme.**4. Beilage 46. Bericht des Landesauschusses, betreffend den Verkauf der dem Lande Krain gehörigen Grundstücke hinter Bežigrad an die k. k. Regierung zum Zwecke der Errichtung einer Taubstummenanstalt.**

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Točka :

5. Ustno poročilo finančnega odseka o proračunu deželne vinarske, sadjarske in poljedelske šole na Grmu za leto 1895. (k prilogi 30.)**5. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Voranschlag der Landes Wein-, Obst- und Ackerbauschule in Stauden für das Jahr 1895 (zur Beilage 30)**

odpade, ker finančni odsek še ni rešil te stvari.

Na vrsto torej pride točka :

6. Ustno poročilo finančnega odseka o dogovoru, ki se ima gledé nastavljanja zemljemerskega osebja za agrarske operacije skleniti s c. kr. deželno komisijo (k prilogi 36.).**6. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses, betreffend das in Ansehung der Bestellung des geometrischen Personales für agrarische Operationen mit der k. k. Landescommission abzuschließende Uebereinkommen (zur Beilage 36).**

Berichterstatter Ritter von Langer:

Hohes Haus! Ich habe die Ehre, über den Bericht des Landesauschusses betreffend das in Ansehung der Bestellung des geometrischen Personales für agrarische Operationen abzuschließende Übereinkommen zu referiren.

Wie es den geehrten Herren erinnerlich sein wird, ist in vorigem Jahre in der Juli-Session ein Übereinkommen zwischen dem Lande und der k. k. Landescommissiön für agrarische Operationen, betreffend die Bestellung des geometrischen Personales von dem hohen Landtage angenommen worden. Dieses Übereinkommen hatte dem Sinne nach folgenden Inhalt: Es wurde ein Übereinkommen dahin getroffen, daß von nun an nicht mehr das Land, sondern die k. k. Landescommissiön, also der Staat, die Beistellung des für die agrarischen Operationen erforderlichen geometrischen Personales zu besorgen, dagegen aber das Land einen Jahresbeitrag von 20.000 fl. an den Staat zu leisten haben wird. Die Dauer dieses Vertrages wurde im vorigen Jahre gemäß § 13 des Übereinkommens auf 10 Jahre bestimmt. Nun wurde dieser Vertrag durch die Regierung an das k. k. Ackerbauministerium eingeschickt, von dem letzteren jedoch nicht genehmigt; das k. k. Ackerbauministerium war wohl mit allen übrigen, nicht aber mit § 13 durch welchen die Dauer des Vertrages bestimmt wurde, einverstanden. Mit der Bestimmung des § 13. konnte sich das k. k. Ackerbauministerium aus principiellen Gründen nicht einverstanden erklären, wie dies aus der Note des Vorsitzenden der k. k. Landescommissiön für agrarische Operationen hervorgeht, worin es heißt:

„Seine Excellenz der Herr Ackerbauminister als Vorsitzender der k. k. Ministerialcommissiön für agrarische Operationen hat mit dem Erlasse vom 2. October 1896, Z. 350/A. O., im Einvernehmen mit dem k. k. Finanzministerium eröffnet, daß zwar das dankenswerte Entgegenkommen, welches in dem vom Landtage in der XIX. Sitzung beschlossenen Entwurfe eines Übereinkommens, betreffend die Bestellung des geometrischen Personales für agrarische Operationen zu Tage tritt, anerkannt wird, daß es aber aus principiellen Gründen nicht thunlich ist, auf Basis dieses in seiner Wirksamkeit zeitlich beschränkten Übereinkommens eine neue Organisation des technischen Dienstes ins Leben zu rufen, deren Wesen in einer entsprechenden Vermehrung des Standes der Evidenzhaltungsbeamten beruht, um den Dienst bei den agrarischen Operationen durch Beamte dieses Standes versehen lassen zu können.“

Nun ist thatsächlich die Zeitdauer von 10 Jahren eigentlich eine so kurze, daß man nach Verlauf von 10 Jahren umso mehr einem neuen Übereinkommen entgegen sehen müßte, als keine Rede davon sein kann, daß die agrarischen Operationen in 10 Jahren vollendet sein würden. Die Sache steht nämlich so: Würden die agrarischen Operationen vor Ablauf von 10 Jahren vollendet sein, so würde damit eine jede Verpflichtung des Landes gegenüber dem Staate schon vor Ablauf von 10 Jahren aufhören, würden jedoch die agrarischen Operationen nach 10 Jahren nicht vollendet sein, so würde das Land dadurch nicht außer Obligo kommen, sondern wäre nach dem Gesetze noch weiters zur Beistellung des geometrischen Per-

sonales verpflichtet. Es hat insofgedessen die Statuirung eines Zeitraumes gar keinen Sinn; sie hätte nur in dem Falle eine Bedeutung, wenn es möglich wäre, ganz genau festzustellen, mit welchem Jahre die Arbeiten der agrarischen Commissiön vollendet sein werden, das ist aber heute nicht möglich zu bestimmen, was die Herren schon daraus ersehen können, daß, wenn nur die Anmeldungen, die bis heute eingelangt sind, fertig werden sollen, hiezu ein Zeitraum von 20 Jahren nothwendig sein wird, es sind aber noch immer neue Anmeldungen zu erwarten. Insofgedessen muß man annehmen, daß die Sache unbedingt noch über 20 Jahre, vielleicht auch noch 30 Jahre lang dauern wird. Demzufolge hat das k. k. Ackerbauministerium meiner Ansicht nach ganz recht, wenn es begehrt, daß in dem abzuschließenden Übereinkommen die Zeitdauer derselben ganz unbegrenzt dadurch zum Ausdruck gelange, daß § 13 des erwähnten Übereinkommens dementsprechend abgeändert werde, während alle übrigen Paragraphen von dem Ministerium als wertvoll und günstig anerkannt werden.

Nun hat sich auch der Finanzausschuss dieser Ansicht angeschlossen und damit einverstanden erklärt, daß § 13 des Übereinkommens durch den Landesauschuss einverständlich mit der hohen Regierung dahin abgeändert werde, daß das Übereinkommen, welches mit dem Tage des Abschlusses in Kraft tritt, solange in Wirksamkeit bleiben soll, als in Krain überhaupt noch agrarische Operationen durchzuführen sein werden.

Demgemäß hat der Finanzausschuss beschlossen, dem hohen Hause folgenden Antrag zur Annahme zu empfehlen:

„Der Landesauschuss wird ermächtigt, das in der Landtagsitzung vom 11. Juli 1896 acceptierte Übereinkommen, betreffend die Bestellung des geometrischen Personals für agrarische Operationen auf zeitlich unbefristete Dauer abschließen zu dürfen.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Der Herr Abgeordnete v. Lenkh hat das Wort.

Abgeordneter von Lenkh:

Hohes Haus! Ich würde es freudigst begrüßen, wenn hier die Basis gefunden wäre, welche die Stabilisirung der Geometer ermöglicht, und die Theilungen in der verhältnismäßig kürzesten Zeit durchgeführt werden könnten. Die Durchführung der Theilungen würde sich meiner Ansicht nach noch wesentlich beschleunigen lassen, wenn der Landesauschuss an die hohe Regierung mit dem Ersuchen heranträte, einen dritten Geometer zur Complexirung der dritten Abtheilung zu ernennen. Derzeit zersplittern sich die juridisch-technischen Kräfte in einem gewissen Sinne, da zwei Localcommissären nur ein Obergeometer zugewiesen ist. Es wäre dies unzweifelhaft ein Vortheil, aus dem dem Lande auch nachträglich gewiß kein Nachtheil erwachsen würde, nachdem die betreffenden Kosten vom Staate getragen werden, weshalb ich mir folgende Resolution einzubringen erlaube:

„der hohe Landtag wolle beschließen:

der Landesauschuss wird aufgefordert, sich bezüglich Ernennung eines dritten Ober-Geometers und Completirung der dritten Abtheilung mit der hohen Regierung in das Einvernehmen zu setzen.“

Deželni glavar:

Gospodje poslanci, ki podpirajo predlog gospoda poslanca pl. Lenkha, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Predlog je dovolj podprt in je torej v razpravi.

Der Herr Landespräsident hat sich zum Worte gemeldet.

K. k. Landespräsident Freiherr von Hein:

Hohes Haus! Ich habe den Ausführungen des Herrn Berichterstatters nur wenige Worte beizufügen. Derselbe hat seinen Antrag, das Übereinkommen für die ganze Dauer der agrarischen Operationen abzuschließen, eingehend begründet und ich habe diesen Ausführungen nur noch einige Worte beizufügen, um darzulegen, daß innerhalb der Zeitdauer von zehn Jahren an die gänzliche Abwicklung der agrarischen Operationen nicht gedacht werden kann. Bis Ende des Jahres 1896 wurden im ganzen 596 Provocationen überreicht; hievon wurden 40 abgewiesen und es blieben also 556 Operationen, die durchzuführen waren. Von diesen 556 Provocationen sind bis Ende des Jahres 1896 technisch erlediget worden 125; es wurde nämlich die Einschätzung durchgeführt und endlich der Theilungsplan vollendet, welcher von der Landescommission bereits genehmiget wurde. Allein derselbe ist in einigen Fällen noch im Recurswege anfechtbar und es harret das ganze Operat noch der grundbücherlichen Durchführung. Von den 125 Fällen sind deren 67 auch in katastraler und grundbücherlicher Beziehung bereits vollkommen geregelt und somit gänzlich abgeschlossen, es bleiben somit für die technische Durchführung 431 Operationen übrig. Nach den bisherigen Erfahrungen wurden circa 30 Operationen per Jahr vollständig beendet, allein bisher hat die Zahl der Anmeldungen die Zahl der jährlich finalisirten Operationen immer überschritten, so daß immer ein bedeutender Überschuss sich über die jährlich bewältigten Operationen ergibt. Der Zeitraum, in welchem diese Arbeiten abgeschlossen werden könnten, ließe sich annäherungsweise überhaupt erst dann bestimmen, wenn die Zahl der jährlich einlangenden Provocationen hinter der Zahl der im Durchschnitte jährlich finalisirten Fälle zurückbliebe, allein so weit sind wir heute noch nicht, denn auch im Jahre 1896 noch war die Anzahl der Anmeldungen bei weitem größer, als die der finalisirten Fälle. Aus der jährlich sich steigenden Zahl der Anmeldungen läßt sich aber andererseits der Schluss ziehen, daß die Durchführung der Operationen die Bevölkerung befriediget, denn ich glaube annehmen zu können, daß sich die Anmeldungen nur dann mehren, wenn die theilhaftigen Grundbesitzer aus den Beispielen in den Nachbargemeinden ersehen, daß die Theilung auch wirklich befriediget und nur insoferne ist diese Erscheinung eine erfreuliche.

Was nun das Übereinkommen selbst anbelangt, so hat der hohe Landtag die Grundbestimmungen desselben bereits im vorigen Jahre acceptirt und sich somit mit der Idee befreundet, daß die bei den agrarischen Operationen beschäftigten Techniker in den Stand der Katastralgeometer als definitive Beamte aufgenommen werden sollen, in der Überzeugung, daß hiedurch die Abwicklung der Operationen nur gewinnen kann und zwar: erstens in der technischen Vollendung und zweitens in der Beschleunigung der Arbeiten, denn der geübte Techniker arbeitet nicht nur sicherer, sondern auch schneller und ist somit in der Lage, ein ihm zugewiesenes Gebiet rascher und den Verhältnissen entsprechender zu erledigen. Dringend nothwendig ist aber das Zustandekommen des Übereinkommens aus dem Grunde, weil in Niederösterreich, Kärnten und Mähren das gleiche Übereinkommen bereits abgeschlossen worden ist und die dort bei den agrarischen Operationen beschäftigten technischen Kräfte zum größten Theile auf Grund dieses Übereinkommens als definitive Staatsbeamte angestellt worden sind, insolgedessen ist ein Zustromen der Techniker in diese Länder, wo sie eine lucrative Beschäftigung finden, wahrzunehmen, während sie aus anderen Kronländern, insbesondere aus Krain, in jene Kronländer wegzugehen bestrebt sind, wo sie definitive Anstellungen erlangen können. Wie aus dem Jahresberichte des Landesauschusses erschen werden kann, haben wir im Laufe dieses Jahres wieder einige agrarische Techniker verloren und es erübrigt infolge dessen dem Landesauschusse und der Landescommission nichts anderes, als wieder Neulinge aufzunehmen, die, weil sie nicht geschäftsgewandt sind, auf Kosten des Landes erst in die Arbeit eingeführt werden müssen, dann aber, wenn sie hier ihre Ausbildung erhalten haben, in anderen Ländern mit großer Freude aufgenommen und angestellt werden. Solche Verhältnisse sind auf die Dauer unhaltbar und sprechen laut für das Zustandekommen des Übereinkommens, weshalb ich den Antrag des Verwaltungsausschusses wärmstens der Annahme des hohen Hauses zu empfehlen mir erlaube.

Bezüglich der von dem Herrn Abgeordneten von Lenkh beantragten Resolution wegen Bestellung eines dritten Obergeometers erlaube ich mir zu bemerken, daß die Landescommission sehr bemüht war, die Bestellung eines dritten Obergeometers vom hohen Ackerbauministerium zu erwirken, allein die Ministerialcommission stellte sich diesbezüglich auf einen ablehnenden Standpunkt und zwar hauptsächlich deshalb, weil entsprechende technische Kräfte nicht zur Verfügung stehen. Ich komme hiebei wieder auf die sprachliche Frage zurück, welche auch im Ausschusse erörtert wurde. Daß der Obergeometer, wie überhaupt alle Geometer, die bei den agrarischen Operationen Verwendung finden sollen, ihre Aufgabe nur dann vollständig erfüllen können, wenn sie zugleich im Stande sind, sich mit der Bevölkerung ins Einvernehmen zu setzen, kann nicht geleugnet werden. Nun ist der Mangel an technischen Kräften, welche der slovenischen Sprache mächtig sind, überaus groß und macht sich nicht nur bei den agrarischen Operationen, sondern auch bei der Anstellung von Staats-technikern für den Baudienst, insbesondere aber bei den Forstämtern geltend, und gerade die Forsttechniker sind es, welche von Seite des hohen Ackerbauministeriums in der Regel als Obergeometer bestellt werden. Ich habe

also gegen die Resolution an und für sich nichts einzuwenden, sondern mache nur auf die Schwierigkeit aufmerksam, welcher man bei dieser Frage begegnen würde und weiters noch auf den Umstand, daß auch das technische Personale bei den einzelnen Abtheilungen ein derartig reducirtes ist, daß die Bestellung eines dritten Obergeometers, insofern das untere technische Personale nicht entsprechend completirt ist, vielleicht verfrüht wäre. Denn der Obergeometer hat in diesem Falle nicht jene Aufgabe, die ihm eigentlich zufällt, nämlich die Aufgabe der Controle und Revision, sondern müßte selbst zu Aufnahmen schreiten, er müßte selbst einzelne Gebiete aufnehmen, was aber nicht dem Zwecke seiner Bestellung entspricht, denn er soll ja nur controliren. Ich zweifle nicht, daß es, sobald das Übereinkommen abgeschlossen ist, auf Grund desselben möglich sein wird, das untere technische Personale auf den genügend hohen Stand zu bringen und daß dann auch der Moment gekommen sein wird, einen dritten Obergeometer anzustellen, vorausgesetzt, daß eine solche Kraft überhaupt zu haben sein wird.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Visoka zbornica! Po teh besedah prečastitega gospoda deželnega predsednika in gospoda predlagatelja resolucije mi je le malo pripomniti. Vender hočem markirati stališče in uzroke, zakaj se je moja stranka udala tej zahtevi visokega ministerstva. Dve stvari nas vodijo, ko se odločujemo, da sprejmemo zahtevo visokega ministerstva in sicer prvič nada, da bodo dela boljši kup postala, ko bodo boljše, spretno moči s stalnim, definitivnim nameščenjem na razpolaganje. Rad priznavam, da v tehnični stroki moči primanjkuje, osobito domačih moči, ali s tem, da se jim ponuja stalnost, zavarovanje za starost, torej da se jim določi penzija, se je nadjati, da se bo marsikdo, ki se je doslej ogibal te službe, oglasil za taka mesta. Drugi uzrok, drugo načelo, ki nas je vodilo do tega dovoljenja, je nada, da se bodo operacije poleg tega, da bodo postale boljši kup, tudi lahko hitreje zvrševale.

Nihče ne more ugovarjati, da so dosedanji troški za razdelbo na Kranjskem v primeri z drugimi deželami previsoki. Tega visokorodni gospod deželni predsednik sam ne more negirati. Ne bom se spuščal v to, koliko drugod velja razdelba, ampak dejansko je, da spada Kranjska gledé razdelbe v vrsto tistih dežel, pri katerih so troški razdelbe na oral ali na hektar zemlje najvišji.

Drugi razlog, ki nas vodi, je, kakor rečeno, nada, da se bo razdelba prej zvršila in to je tisti razlog, ki je nas, zastopnike kmetskih volilnih okrajev, največ privédel, da se udamo zahtevi visoke vlade, ker je namreč prošelj za razdelbo vloženi toliko, da se je komaj nadjati, da bodo dotična dela v 10 do 15 letih dovršena.

Visokorodni gospod deželni predsednik naj mi odpusti, da naravnost rečem, da dežela s tem, da se udá zahtevi visokega ministerstva, precej od njenih pravic odstopi. Spominjajoč na dosedanji dogovor med vlado in zastopniki dežele, v katerem stoji, da ima deželni odbor pri izbiranju in imenovanju, ter pri odpuščavanju ali odstavljanju osobja pravico se vmešavati in sodelovati, da ima dežela pravico, kontrolirati in revidirati napredek razdelbe, opozarjam, da se po dosedanjih določbah vse to odpravi.

Ako dežela vse to popusti, mora se priznati, da je na drugi strani opravičena dežela, da apeluje na vlado, da ona pospeši kolikor mogoče ta dela in v tem oziru mislim, da vsekako smemo pričakovati, da se bo oziralo vsaj na to, kar predlaga prečastiti gospod poslanec pl. Lenk v svoji resoluciji gledé nameščenja tretjega nadgeometra. Mi imamo tri lokalne komisarje in ker je ravno nadgeometer tisti, ki ima razdelbena dela dogovoriti s strankami in podlago pripraviti juristu, komisarju, je vsekako važno, da tudi tretji komisar dobi nadgeometra.

Prečastiti gospod deželni predsednik je sam rekel, da visoko poljedelsko ministerstvo za ta posel rado jemlje gozdarske tehnike in zato menim, da ne bo slabo, ako navajam, da so mi znani gozdarski tehniki domačini, večji slovenskega jezika, ki bi se po moji vednosti kvalificirali kot jako odlične moči. Ako bo nameščenje stalno, je mogoče in prepričan sem, da se bo visoki vladi posrečilo, dobiti domačinov, večjih v slovenskem jeziku in v gozdarski tehniki, torej v svoji stroki. Pri tem bi prosil visoko vlado, da pazi na znanje slovenskega jezika, kajti to znanje je geometrom pri tem poslu neobhodno potrebno, ker so mi slučaji znani, da so vsled neznanja slovenskega jezika ali slabega razumenja geometri že večkrat napravili take razdelbe, katerih facit je bil, da se je moral celi operat zavreči, ker dejansko ni odgovarjal onim besedam, katere so udeleženci ali interesenti dotičnemu geometru povedali.

Jaz se torej nadjam, ker je dežela vse storila, kar vlada zahteva, da bo tudi visoka vlada upoštevala opravičene naše želje. Če sem zahteval znanje slovenskega jezika, nisem tega storil iz narodnega stališča, ampak zato, ker mi je na tem, da se dovelj draga razdelbna dela zvršujejo kolikor mogoče hitro, uspešno in dejanskim razmeram primerno.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand melbet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec končno besedo.

Berichterstatter Ritter von Langer:

Was die Resolution, welche von Seite des Herrn Abgeordneten von Lentz gestellt worden ist, anbelangt, ist nach den Erklärungen der Regierung wenig Hoffnung vorhanden, daß dieser Resolution Folge gegeben würde, nachdem einerseits eben ein empfindlicher Mangel an geeigneten Technikern herrscht, andererseits es sich aber vor

Allen darum handelt, das untere technische Personal zu completiren und erst dann und in letzter Linie um die Anstellung eines dritten Geometers. Bei diesen beiden Motiven ist es nichtsdestoweniger möglich, daß einmal die Zeit kommt, wo sowohl das untere technische Personal organisiert sein, als auch eine geeignete Kraft gefunden werden wird, die dann als dritter Obergeometer angestellt werden könnte. Ich acceptire infolgedessen die Resolution des Herrn Abgeordneten von Lenkh und werde sie dem Antrage des Finanzausschusses umso leichter anschließen, als von Seite der hohen Regierung eine principielle Einwendung dagegen nicht erhoben wird.

Was die Bemerkungen des Herrn Abgeordneten Povše betrifft, so möchte ich vor allem darauf aufmerksam machen, daß er an und für sich auf die Debatte zurückgegriffen hat, die im vorigen Jahre über das Übereinkommen geführt wurde, daß es sich aber jetzt nur darum handelt, den § 13 dieses Übereinkommens abzuändern. In der Sache selbst erkläre ich mich mit den Ausführungen des Herrn Abgeordneten Povše einverstanden; da es sich aber vorliegend nur um die Abänderung des § 13 und nicht auch um die anderen Paragraphen handelt, so möchte ich nochmals dem hohen Hause an's Herz legen, den Antrag des Finanzausschusses und weiters auch noch die von dem Herrn Abgeordneten von Lenkh eingebrachte Resolution anzunehmen.

Deželni glavar:

Glasovati je najprej o predlogu finančnega odseka, s katerim se deželni odbor pooblašča, da smé dotični dogovor o nastavljanji zemljemerskega osobja za agrarske operacije skleniti na neomejeno dobo.

Gospodje poslanci, ki se strinjajo s tem predlogom, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog finančnega odseka je sprejet.

Sedaj prosim glasovati o predlogu gospoda poslanca pl. Lenkha, ki meri na to, da se deželni odbor obrne do visoke vlade gledé imenovanja tretjega nadgeometra in kompletovanja tretjega oddelka.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet in s tem je rešena ta točka dnevnega reda.

Preidemo k daljni točki, to je:

7. Ustno poročilo finančnega odseka o ustanovitvi kmetijsko kemičnega poskuševališča za Kranjsko (k prilogi 39).

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses, betreffend die Errichtung einer landwirtschaftlichen chemischen Versuchstation in Krain (zur Beilage 39).

Poročevalec Kalan:

Visoka zbornica! V imenu finančnega odseka mi je čast poročati o poročilu deželnega odbora gledé ustanovitve kmetijsko-kemičnega poskuševališča za Kranjsko. Kakor se boste, častiti gospodje, spominjali, je bilo v zadnjem zasedanji visokega deželnega zbora splošno mnenje vseh zastopnikov raznih strank, ki so se strinjali v tem, da je tako kmetijsko-kemično poskuševališče jako potrebno naši deželi in sicer zato, kakor je bilo poudarjeno, ker se tudi pri nas kažejo oni pojavi kakor drugodi, da se namreč veliko živil, zlasti vina in drugih stvari ponareja in je zaradi tega neobhodno potrebna nekaka kontrola. Taka kontrola pa je drugače nemogoča, kakor ako strokovnjaki o dotičnih živilih strokovno sodbo izrečejo, ali so pristna ali ponarejena. Zato je sklenil visoki deželni zbor v zadnjem zasedanji, da naj se poprosi visoka vlada, ali bi hotela po vzgledu takih poskuševališč, kakoršna so se osnovala v Spljetu in Gorici, ustanoviti kmetijsko-kemično poskuševališče tudi za Kranjsko. Deželni odbor se je obrnil do visokega poljedelskega ministerstva za ustanovitev takega poskuševališča. Ministerstvo je pa odgovorilo, da bi vlada ne mogla ustanoviti takega državnega poskuševališča, da bi pa bila pripravljena podpirati tak zavod, ako bi se osnoval tako, kakor poskuševališče pri kmetijski družbi v Celovci. Tam je namreč tako poskuševališče priklopljeno kmetijski družbi, katero jako uzorno posluje.

C. kr. kmetijska družba Kranjska je dobila v zmislu tega odgovora ministerstva nalog, da izdela podrobni načrt za tak zavod in tudi podá proračun stroškov za ustanovitev in za vsakoletno vzdrževanje takega kmetijsko-kemičnega poskuševališča. Ob enem je pozivljala visoka vlada, da naj se deželni odbor izreče, s kakim prispevkom bi dežela hotela pripomoči k ustanovitvi poskuševališča in koliko bi prinašala vsakoletnega doneska za vzdrževanje.

Izvršujoč to nalogo je sklicala kmetijska družba posebno odborovo sejo, h kateri je kot strokovnjaka povabila rojaka dr. Ernest Kramarja iz Celovca, voditelja ondotnega kmetijsko-kemičnega poskuševališča.

V tej seji se je sklenilo, da naj se deluje na to, da bo kmetijsko-kemično poskuševališče od kmetijskega ministerstva podpirani deželni zavod.

Kmetijska družba je v tej seji tudi to povdajala, da bi tako kmetijsko-kemično poskuševališče bilo tudi v korist razvoju naše obrtnije in zato je bila kmetijska družba mnenja, da se bo tudi od strani trgovinske zbornice nadjati kake podpore.

Odbor kmetijske družbe je dobil tudi nalog, sestaviti natančni proračun stroškov za ustanovitev zavoda in za vsakoletno vzdrževanje.

Ta proračun se je sestavil in kaže, da bi ustanovni troški za tako kmetijsko-kemično poskuševališče znašali 3743 gld., letni vzdrževalni troški pa 3700 gld. In sicer se ti letni vzdrževalni troški tako razdelé, da bi imeli plače voditelj 2000 gld., asistent 600 gld., laborant 400 gld., druge potrebščine pa bi znašale 700 gld.

Gledé tega proračuna je pač omeniti, da bi bila najbrž gledé tega zavoda stvar taka, kakor je bila gledé drugih deželnih zavodov, n. pr. gledé deželne vinarske šole poprej na Slapu in pozneje na Grmu, kjer se je prvotni proračun tudi jako nizko postavil, ali kakor nas skušnja uči, rastejo troški od leta do leta; tako bi bilo najbrž tudi tukaj in torej moramo pač računati, da bi bili faktični troški večji, kakor je tukaj preračunjeno.

Zaradi tega je deželni odbor tó stvar zlasti iz finančnega ozira presojal in se odločil, ne pritrđiti sklepu kmetijske družbe, da naj bi se kmetijsko-kemično poskuševališče ustanovilo kot deželni zavod, pač pa se je nagnil mnenju, da bi bilo boljše za deželo, ako se pritrđi misli visoke vlade in izreče, da je pripravljen osnovati tak zavod, ki bi bil priklopljen c. kr. kmetijski družbi na Kranjskem.

V drugem oziru deželni odbor tudi razpravljaja vprašanje, koliko bi mogla dežela z ozirom na finančne razmere dati za osnovo tega zavoda in s kolikim zneskom bi bila v stanu podpirati vsakoletno vzdrževanje in sicer je sklenil deželni odbor, da naj bi dala dežela 1500 gld. za ustanovne troške in 1000 gld. vsakoletnega prispevka za vzdrževalne troške.

Ko je vodstvo Grmske šole izvedelo, v kakem stanju se nahaja vprašanje, tedaj se je obrnilo do deželnega odbora s prošnjo, naj bi se to kmetijsko-kemično poskuševališče napravilo pri šoli na Grmu. Razlogi, katere vodstvo navaja, so gotovo opravičeni, kajti vsakemu je jasno, da bi tako kmetijsko-kemično poskuševališče bilo na svojem mestu pri kmetijski šoli, kjer bi ne ustrezalo samo svojemu faktičnemu namenu, ampak koristilo tudi gojencem, ki bi na šolski kmetiji imeli obširno polje za raziskavanja. Pa še v drugem oziru bi to bilo koristno, kajti stvar bi bila v marsikaterem oziru dokaj cenejša, ako bi bila že dežela prisiljena osnovati tako poskuševališče kot deželni zavod. Vender pa, ker se je deželni odbor odločil, da ne kaže, da bi dežela sama ustanovila to poskuševališče kot deželni zavod, temveč da naj se priklopi kmetijski družbi in da naj ga dežela sama podpira, ta stvar seveda odpade.

Upoštevajoč vse to, je predlagal deželni odbor visoki zbornici nastopni predlog:

»Deželni odbor se pooblašča, da smé c. kr. deželni vladi na njen dopis z dné 11. avgusta 1896 odgovoriti, da je deželni zastop volje, podpirati ustanovitev tega zavoda s prispevkom 1500 gld. in donášati za vzdrževanje poleg v to potrebnih prostorov, ktere hoče oskrbeti c. kr. kmetijski družbi kranjski, na leto s 1000 gld.«, kateremu predlogu se ima v smislu sklepa finančnega odseka samo dostaviti: »in da svoto 2500 gld. v ta namen postavi v proračun za l. 1898.«

Deželni glavar:

Otvarjam razpravo.

Želi kdo besede?

Gospod poslanec pl. Lenkh se je oglasil k besedi.

Abgeordneter von Lenkh:

Hohes Haus! Niemand verkennt die hohe Bedeutung der Chemie für die Wohlfahrt der menschlichen Gesellschaft und besonders ist sie als Hülfswissenschaft der Landwirtschaft und Industrie von unbestrittener Bedeutung. Ihr eigentliches Gebiet ist das Experiment, die Erkenntniß der Stoffe und ihrer Kräfte sowie die Analyse als Weise von Thatsachen, welche sich nach Naturgesetzen entwickeln, und gerade wegen ihrer Bedeutung auf dem Gebiete der Begutachtungen durch Experiment und Analyse soll diese Wissenschaft in der nun zu creirenden Versuchstation auch bei uns ihr Heim finden.

Bei dem Umstande, daß nicht nur landwirtschaftliche, sondern auch gewerbliche Interessen durch diese Anstalt Förderung finden und nicht nur der Weinbau in Unterfrain, sondern auch im Wippacher Thale durch die so nothwendige Bodenanalyse Nutzen schöpfen soll, und weiters die Verfälschung der Lebensmittel in den Städten viel häufiger vorkommt als auf dem Lande, so scheint es wohl angezeigt, daß diese Anstalt in die Landeshauptstadt verlegt werde. Ich möchte es sehr bezweifeln, daß der Unterricht in der Chemie an der Landes-Schule in Stauden, wenn die Station sich dort befinden sollte, eine erhöhte Bedeutung fände, da dies in jeder Richtung mit dem bestehenden Lehrplane an dertartigen minderen Ackerbauschulen unvereinbar ist. Nach den Erfahrungen, welche man in Marburg gemacht hat, wo eine ähnliche Versuchstation seit mehreren Jahren besteht und zu Consultationen vielfach in Anspruch genommen wird, ist meines Erachtens bei entsprechender Besetzung des Personales nicht nur Erfreuliches im Interesse der Landwirtschaft, sondern auch eine entsprechende Verzinsung des investirten Capitals in Zukunft zu erwarten. Selbstverständlich müßte eine Unterstützung von Seite der Handelskammer zu gewärtigen ist, den gewerblichen Interessen eine entsprechende Aufmerksamkeit zugewandt werden. Sollten sich mit der Zeit das Wollereiwesen, die Zuckerfabrikation, die Brantweinbrennerei weiter entwickeln, so würde die nothwendige Differenzirung und Specialisirung des Versuchswesens von selbst geboten sein. Es würde sich nicht empfehlen, Beiträge von interessirten Fabrikanten und Händlerkreisen, Düngerfabriken zc entgegenzunehmen, weil sonst der Schein einer Abhängigkeit auf dem Unternehmen ruht. Will man — davon bin ich überzeugt — in den bäuerlichen Kreisen das Interesse für das Institut wachrufen und die Anstalt nutzbringend gestalten, so müßte die Untersuchung von Bodenarten, Düngermitteln, Futtermitteln, Sämereien, Weinen zc. mit sehr mäßigen Taxen eventuell für den Kleinbesitzer unentgeltlich geboten werden. Nur auf diese Art ist es möglich, die Errungenschaften der Wissenschaft erfolgreich im landwirtschaftlichen Kleinbetriebe zu verwerten, und daselbe gilt auch in Bezug auf kleine gewerbliche Unternehmer, welche sich anfangs häufiger noch als die Landwirthe Rath und Begutachtung an dieser Anstalt holen dürften.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Der Herr Abgeordnete Ritter von Langer hat das Wort.

Abgeordneter Ritter von Langer.

Über die Vortheile der Errichtung einer landwirtschaftlichen chemischen Versuchsstation in Krain ist sowohl von dem Herrn Referenten des Finanzausschusses als auch von dem unmittelbaren Herrn Vorredner so ausführlich gesprochen worden, dass ich mich mit der Darlegung der Vortheile einer solchen Versuchsstation für Krain nicht weiter zu befassen brauche, nur muss ich meine Verwunderung darüber ausdrücken, dass eine so wichtige Institution nicht schon früher in Krain eingeführt worden ist. Umso dankenswerter muss es anerkannt werden, dass die hohe Regierung dem Lande Krain in dieser Beziehung die Hand geboten hat, um endlich diese Institution zu ermöglichen. Was das Institut selbst betrifft, so glaube ich, dass dasselbe sehr weitgehende Aufgaben zu erfüllen haben wird und dass es, um diese Aufgaben erfüllen zu können, nothwendig sein wird, das Institut vollkommen selbständig zu stellen; es soll wohl ein landwirtschaftliches chemisches Versuchsinstitut sein, aber es soll nicht nur landwirtschaftlichen Zwecken dienen, sondern auch aus industriellen und gewerblichen Kreisen an dasselbe herangetreten werden können. Demgemäß glaube ich, dass diese Versuchsstation nicht in die Landwirtschaftsgesellschaft auszuliefern hätte, wie es in dem Motivenberichte des Landesauschusses in Aussicht gestellt zu werden scheint, indem es nämlich heißt: „Der Landesauschuss ist nach Erwägung aller Umstände, namentlich der finanziellen Seite des Unternehmens der Meinung, dass, nachdem das kaiserl. königl. Ackerbauministerium die Errichtung dieser Anstalt abgelehnt, dieselbe daher nach dem Muster der bei der kärntnerischen Landwirtschaftsgesellschaft bestehenden Versuchsstation von der krainischen Landwirtschaftsgesellschaft zu errichten wäre, indem das hohe Ackerbauministerium seine eigene k. k. Landwirtschaftsgesellschaft zweifelsohne ausgiebiger unterstützen wird, als das Land, wenn von letzterem die Anstalt übernommen werden würde.“ Auch ist kein anderes Argument für das Hervorgehen der Anstalt aus der Landwirtschaftsgesellschaft ersichtlich, als das, dass zu hoffen sei, der Staat werde die eigene Landwirtschaftsgesellschaft mehr unterstützen als das Land, wenn von dem letzteren das Institut übernommen würde. Ich glaube nun, dass die Versuchsstation, wenn sie als selbständiges Institut neben der Landwirtschaftsgesellschaft ihrer Aufgabe gerecht wird, als ein vom Staate patronirtes Institut von demselben ebenso unterstützt werden wird, als in Gemeinschaft mit der Landwirtschaftsgesellschaft selbst und dass der Staat sich durchaus nicht verpflichtet fühlen wird, die Versuchsstation ausgiebiger zu unterstützen, wenn dieselbe in der Landwirtschaftsgesellschaft aufgeht, als wenn sie selbständig bleibt. Eine selbständige Versuchsanstalt ist aber eine absolute Nothwendigkeit, denn nur jenes Institut, welches selbständig ohne Unterordnung unter ein Nebeninstitut arbeiten kann, ist in seiner weiteren Sphäre in der Lage, seiner Aufgabe vollkommen gerecht zu werden. Infolgedessen würde ich den Wunsch aussprechen, ohne diesbezüglich eine Resolution einzubringen, dass, wenn an die Errichtung dieses Institutes geschritten wird, von einer organischen Verbindung desselben mit der Landwirtschaftsgesellschaft abgesehen werden möge, so dass die Versuchsstation

ein für sich bestehendes und von einem jeden anderen möglichst unabhängiges Institut bleiben soll.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Der Herr Landespräsident hat das Wort.

K. k. Landespräsident Freiherr von Hein:

Hoher Landtag! Wie aus der Beilage Nr. 39, die gegenwärtig in Verhandlung steht, zu entnehmen ist, hat das hohe Ackerbauministerium sich dahin ausgesprochen, dass es bereit wäre, eine derartige Anstalt, wie dies bereits in Kärnten geschehen ist, im Anschlusse an die hiesige Landwirtschaftsgesellschaft, sowohl durch einen Gründungs- als auch durch einen jährlichen Beitrag zu unterstützen.

Nun hat der Landesauschuss seinen Antrag dahin formulirt, dass er diese Anstalt durch einen Gründungs- und auch durch einen jährlichen Beitrag fördern würde und ist somit die Frage offen gelassen, wer denn eigentlich der Herr dieser Anstalt sein soll? Es sind gegenwärtig allerdings zwei Factoren da, die beide die Anstalt nur fördern wollen, aber Niemand will die Anstalt als solche übernehmen, weder die Regierung, noch das Land. Nun finden Sie weiters in der Beilage ausgeführt, dass die Regierung an den Landesauschuss auch die Frage gerichtet hat, ob derselbe, resp. das Land, geneigt wäre, die Pensionsansprüche des anzustellenden Personales zu übernehmen. Dieser Frage stellt sich sowohl der Bericht des Landesauschusses, wie auch jener des Finanzausschusses ablehnend gegenüber. Ich bin heute nicht in der Lage, darüber eine definitive Aeußerung abgeben zu können, in wie weit es auf Grund des gegenwärtigen Antrages, nämlich auf der Basis eines Beitrages von 1500 fl. zu den Gründungskosten und des jährlichen Beitrages von 1000 fl. zu den Erhaltungskosten möglich sein wird, diese Anstalt ins Leben zu rufen, nachdem diese Beträge im Verhältnisse zu der factisch nothwendigen Summe eigentlich doch etwas klein sind. Ich will von dem Gründungsbeiträge nicht reden, aber die jährlichen Erhaltungskosten sind mit 3700 fl. präliminirt und da scheint mir der Betrag von 1000 fl. jährlich doch etwas zu klein zu sein. (Poslanec Povše — Abgeordneter Povše: »In postanovanje!«) Ich muss darauf aufmerksam machen, dass die Kosten für die Wohnung in der Ziffer von 3700 fl. nicht mitgerechnet sind, sondern nur die Gehalte und die verschiedenen Erfordernisse, nicht aber die Räumlichkeiten, denn es heißt hier ausdrücklich: „hinzu kommen noch die Anstaltsräume, die bei der k. k. Landwirtschaftsgesellschaft ausfindig gemacht werden könnten“. Nun ist bei einem Gesamterfordernisse von 3700 fl. ein Jahresbeitrag von 1000 fl. doch gewiss kein sehr hoher, zumal auf die Errichtung einer solchen Anstalt im eigensten Interesse des Landes und seiner größtentheils ackerbautreibenden Bevölkerung das größte Gewicht gelegt wird. Ich halte mich für verpflichtet, darauf aufmerksam zu machen, weil es ja möglich ist, dass wir im nächsten Jahre nochmals wegen der Beitragsleistung uns mit dieser Angelegenheit beschäftigen

müssen, falls die Finanzierung dieses Institutes auf dieser Basis misslingen sollte. Eine bestimmte Erklärung darüber abzugeben, bin ich heute, wie gesagt, nicht in der Lage, glaube aber doch schon heute darauf aufmerksam machen zu sollen, daß der Beitrag von 1000 fl. jährlich kein sehr bedeutender ist. Gewiss, die finanzielle Lage des Landes ist keine glänzende. Allein wenn man auf der einen Seite ein sehr großes Gewicht auf die Anstalt legt und andererseits bedenkt, daß die darauf verwendeten Auslagen durch die besseren Erfolge der Landwirtschaft seinerzeit wettgemacht werden, so muß eine jede Beitragsleistung für diese Anstalt als eine eminent productive angesehen werden und gerade deshalb, weil es eine productive Auslage ist, müßte der Beitrag des Landes ein größerer sein. Noch zweckmäßiger wäre es, wenn das Land diese Anstalt, wie es geplant ist, mit einer entsprechenden Subventionierung von Seite des hohen Ministeriums ganz übernehmen würde. So aber haben wir jetzt noch immer nur zwei subventionirende Factoren, jedoch niemanden, der die Anstalt errichten will. Den weiteren Verhandlungen zwischen der Regierung und dem Landesauschusse wird es vorbehalten bleiben, in diese Frage Klarheit zu bringen, nur scheint mir, wie die Sache gegenwärtig steht, ein Erfolg in der allernächsten Zeit etwas in Frage gestellt zu sein.

Deželni glavlar:

Zeli še kdo besede?

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Visoka zbornica! Dovolil si bom, najprej odgovarjati prečastitemu zastopniku visoke vlade, gospodu deželnemu predsedniku.

Z dopisom c. kr. deželnega predsedstva z dné 11. avgusta 1896. leta, tistim, ki je tudi citiran v predlogi deželnega odbora, je sporočila slavna deželna vlada, da visoko kmetijsko ministerstvo ne ustreza zahtevi, da bi ono napravilo kmetijsko-kemično poskuševališče kot državni zavod, pač pa, da je pripravljeno: „daß es aber genügt wäre, eine Versuchstation, welche hauptsächlich den Zwecken und Bedürfnissen der praktischen Landwirtschaft zu dienen hätte und etwa an die k. k. Landwirtschafts-Gesellschaft in Laibach anzugliedern wäre, durch Gewährung eines angemessenen Gründungsbeitrages und wenn nöthig, durch jährliche Erhaltungsbeträge zu fördern.“ Dalje pravi: »Taka štacija obstoji že od leta 1893. pri c. kr. kmetijski družbi v Celovcu in se je dosedaj dobro obnesla. Po tem uzorcu osnovano štacijo, katera bi ne imela za smoter, v velikem štilu vršiti znanstvene preiskave, pač pa služiti onim namenom, katere dežela želi, da se po kmetijsko-kemičnem poskuševališči dosežejo, je naklonjeno ministerstvo podpirati. „Hievon beehrt sich die Landesregierung unter Bezugnahme auf die geschätzte Note vom 2. Juli 1896, Zahl 2685, mit dem dienstlichen Ersuchen Mittheilung zu machen, sich gefälligst äußern zu wollen, mit welchem Beitrage der löbliche Landesauschuss die geplante Institution zu fördern bereit wäre, sowie ob die Übernahme der Pensionsansprüche der

bei dieser Versuchstation für anzustellenden Personen auf den Landes-Etat in Aussicht genommen werden kann.“ — Also von einer bei der Landwirtschaftsgesellschaft nach dem Muster von Kärnten zu errichtenden Versuchstation ist die Rede.

V tem oziru torej menim, da je od deželnega odbora stvar bila popolnoma korektno zvršena. Ravna se, ali ustreza pozivu vlade, ki zahteva, da se deželni odbor izreče, koliko bo dežela dala doneska za ustanovne troške in koliko vsakoletnega prispevka za vzdrževanje zavoda, ki bi se po vzgledu kmetijsko-kemičnega poskuševališča na Koroškem ustanovil pri Kranjski c. kr. kmetijski družbi.

Visokorodni gospod deželni predsednik tudi pravi, da se mu zdijo svote, katere bi dežela prispevala toliko k ustanovitvi poskuševalnega zavoda kakor za vsakoletno vzdrževanje, jako pičli, majhni.

Dovoljeno mi bodi, da gledé tega sledeče navajam. Deželni donesek k ustanovnim stroškom znaša 1500 gld., torej približno skorej polovico ustanovnih stroškov in jaz menim, da ne bom meje prestopil, če povem, da sem se pri visokem poljedelskem ministerstvu, pri referentu in pri ministru samem informiral in posnel, da je tam naklonjenost, da ministerstvo prevzame ostale nepokrite troške. Zato sem tudi stavil v deželnem odboru tak predlog.

Sicer je pa prispevek vsakoletnih 1000 gld. za vzdrževanje poskuševalnega zavoda že tudi nekaj in poleg tega se mora pomisliti, da ima c. kr. kmetijska družba svoje prostore od dežele in jih bo imela tudi v bodoče po njenih zaslugah za povzdigo kmetijstva v deželi, ter da bo tukaj za poskuševališče zopet deželni zastop moral na razpolago dati več prostorov. To je nadaljni deželni prispevek, prispevek in natura. Potem je pa v poročilu deželnega odbora samem že izrečeno, da naj bi tako kmetijsko-kemično poskuševališče služilo tudi v obrtne namene. Torej se je nadjati podpore tudi od strani trgovske in obrtnijske zbornice. Dalje se visoka zbornica spominja, da je bila v zadnji seji naznanjena vladna predloga zaradi nameščenja nadzornih organov za promet z živili in nekaterimi potrebnimi predmeti. Nihče ne more tajiti, da je to popolnoma primerna stroka za kmetijsko kemično poskuševališče, da vrši preiskave živil, vina itd., to pa je zopet vir dohodkov za poskuševalni zavod, kajti dotično oblastvo, ali dotični privatnik, ki hoče, da mu poskuševališče preskrbi preiskavo tega ali onega živila, te ali one pijače, vina, mora za to plačati. Gospoda moja, ravno gledé preiskovanja živil se bo šele tedaj pokazalo, koliko kvarnih, nenaravnih živil povzije ljudstvo tudi pri nas in evidentno je, da bo poskuševalni zavod, kjer se bodo dotične preiskave vršile, za nje prejemal gotove zneske po tarifi, ki jo ima častiti gospod referent v aktu, in to bo znaten vir dohodkov. Nadalje, ako se izraza, da bo kmetijsko kemično poskuševališče služilo tudi za povzdigo obrti, se je gotovo nadjati, da bo tudi trgovinska zbornica kaj prispevala in ne motim se — žal, da ne vidim prečastitega pospoda župana ljubljanskega mesta — ako

izrekam nado, da se bo tudi mestni zastop ljubljanski izkazal hvaležnega, ako ostane poskuševališče v Ljubljani. Pri včerajšnji seji finančnega odseka izrekel je gospod župan takoj, ko je izvedel, da se ima poskuševališče ustanoviti v Ljubljani, da se strinja z dotičnim predlogom. To kaže, da se ima intencija, uporabljati zavod tudi v korist mestnih interesov in torej je dejansko nada opravičena, da bo tudi mesto ljubljansko prispevalo k vsakoletnim vzdrževalnim stroškom.

Prečastiti gospod poslanec vitez Langer ni za to, da bi se ta zavod priklopil kmetijski družbi. Jaz se sklicujem na kmetijsko družbo samo, katera v svojem poročilu na deželni odbor in na vlado piše, da bodi pri njej ta stacija in jaz kot poročevalec v deželnem odboru sem se pridružil temu, ker je kmetijska družba takorekoč središče vsega kmetijskega napredka v deželi. Kmetijska družba bi se kot taka ne vmešala v notranje zadeve poskuševalnega zavoda, ampak bi bila zavodu le v pomoč glede administracije. Vse pa, kar je znanstvenega, imel bi vodja sam zvrševati in določevati.

Častiti gospod predgovornik vitez Langer pravi, da je vse eno, ali bi bil zavod v deželni oskrbi ali v oskrbi kmetijske družbe, gledé enkratnega podražavljenja. Tukaj moram pač ugovarjati gospodu predgovorniku, kajti dejansko se smatra c. kr. kmetijska družba kot organ visokega poljedelskega ministerstva in gotovo je, da bo ono obilneje podpiralo kmetijsko kemično poskuševališče, ako bo priklopljeno kmetijski družbi, ker družba sama tega ne more storiti, ker nima nobenih fondov. Sicer pa mislim, da tudi ne bom — rekel bi — govoril iz šole, ako povem, da je poklicanih mož ali faktorjev intencija, da bi se vse poskuševalne stacije počasi poddržavile, kajti prepotrebno je, da imajo vse eno smer, eno os, na katero vse gledajo. Osobito kar se tiče preiskovanja semen, vidijo se taki razločki, taka protislovja, da dobijo stranke na enem poskuševališči izvid, da so dobra, na drugem, da so slaba, in znano je, da ravnatelj osrednjega poskuševališča na Dunaji dr. Weinzierl sam zastavlja ves svoj upliv, in dela na to, da se vse posamezne stacije podvržejo državnemu nadzorstvu, da se poddržavijo.

Iz teh ozirov bi le želel, da se sprejme predlog finančnega odseka. Gledé deželnega prispevka menim, da se visokemu ministerstvu ne bo tako majhen zdel, osobito ako se mu pojasni, da bodo še drugi faktorji prispevali za ta zavod. Kmetijska družba se bo obrnila na trgovinsko zbornico, od katere se je gotovo nadjati, da bo kaj prispevala, ravno tako se smemo nadjati prispevka od strani mestnega zastopa ljubljanskega in k temu pridejo še dohodki iz tarif, ki znašajo za preiskavo 1 gld., 2 gld. in več.

Ker sem že pri tarifih, pritrjujem častitemu gospodu poslancu pl. Lenku, ki želi, da naj se za revnejše sloje vršé preiskave na poskuševališči po znižanih tarifih ali brezplačno, in se nadjam, da bo gotovo skrb kmetijske družbe in podpirajočih faktorjev, da se znižajo tarife ali popolnoma opusté za preiskave

zemelj gledé nasadbe vinogradov z novimi trtami, kajti tam so samo empirične analize potrebne, ki se hitro zvršujejo. Kdor pa zahteva natanko kemično analizo, ki se mora vršiti po osem dni in več, to bo seveda moral nekaj žrtvovati in za tako preiskavo plačati po tarifah. Kakor kažejo uspehi vseh takih stacij, prinašajo preiskave tretjino in tudi več kakor tretjine potrebščine za vsakoletno vzdrževanje dotičnega zavoda.

Iz vsega tega blagovoli razvideti visoka zbornica, da ni tako minimalen ta prispevek dežele in da je pričakovati, ako se ustanovi kmetijsko kemično poskuševališče s sedežem v Ljubljani, da se bo s pomočjo visokega poljedelskega ministerstva nabrala vsem potrebam zadostujoča svota.

Deželni glavar :

Gospod deželni predsednik se je oglasil k besedi.

K. k. Landespräsident Freiherr von Hein :

Der Herr Vorredner hat mit einer gewissen Erregung betont, daß der Landesauschuss in der in Rede stehenden Angelegenheit vollständig correct vorgegangen sei. Mir ist diese Erregung umso unerfindlicher, als es ja niemand bestritten hat, daß der Vorgang des Landesauschusses ein correcter war, denn darin ist doch kein Vorwurf der Incorrectheit zu erblicken, wenn gesagt wird, daß dieses Vorgehen den Intentionen der Regierung nicht entspricht, und ich begreife darum nicht, wie man mit einer solchen Folgerung kommen kann. Daß aber dieser Vorgang den Intentionen der Regierung nicht entspricht, dafür habe ich den Beweis erbracht, während der Herr Abgeordnete Bovse den Gegenbeweis schuldig geblieben ist. Die Intention der Regierung kommt zum Ausdruck in den Worten: ob der Landesauschuss geneigt sei, die Pensionsansprüche des anzustellenden Personales zu übernehmen. Wer die Pensionsansprüche dieses Personales übernimmt, ist derjenige, der die Anstalt errichtet. Wenn das Land gewillt wäre, die Anstalt als die seinige zu errichten, so hätte es die Pensionsansprüche des anzustellenden Personales zu übernehmen, dafür aber jene Beiträge entgegenzunehmen, mit welchen das hohe Ackerbauministerium die Anstalt subventioniren wird. Wenn aber der Landesauschuss dieser Intention der Regierung nicht Rechnung trägt, indem er sagt, er sei nicht gewillt, die Pensionen zu übernehmen, so kann das doch nicht als ein uncorrectes Vorgehen betrachtet werden und darum begreife ich nicht, wie der Herr Abgeordnete Bovse zu dem Schlusse kommt, aus meinen Worten den Vorwurf zu entnehmen, als ob ich in dem Vorgehen des Landesauschusses eine Incorrectheit erblicken würde. Es entspricht aber nicht vollkommen den Intentionen der Regierung, und darauf wollte ich eben aufmerksam machen, wenn das Land erklärt, nur einen Beitrag leisten zu wollen, nachdem dann zwei Factoren da sind, von denen jeder sagt, er sei bereit, das Inslebentreten der Anstalt zu unterstützen, aber niemand, der die Anstalt selbst errichten wollte, während doch die Frage ins Klare gebracht werden muß, wer die Anstalt errichten wird, denn ein Herr muß doch

da sein. — Die Anstalt soll allerdings eine selbständige sein, aber auch wenn sie eine selbständige sein soll, muß sie doch von jemanden errichtet werden, denn sie kann sich doch nicht selbst aus den Subventionen errichten und muß daher entweder von dem Staate oder vom Lande errichtet werden. Heute stehen beide Factoren auf negativem Standpunkte; das Land sagt: „Ich errichte die Anstalt nicht, bin aber bereit sie zu subventioniren“ und der Staat sagt das nämliche. Ueber diese Frage muß also erst eine Einigung im Wege der Unterhandlungen erzielt werden, eine Incorrectheit aber kann in einen solchen Vorgehen nicht erblickt werden.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec ces. svètnik Murnik ima besedo.

Poslanec ces. svètnik Murnik:

Visoka zbornica! Častiti gospodje poslanci, ki so o tej stvari govorili, omenjali so po večini le to, kar je že v predlogi deželnega odbora izrečeno, le gospod poslanec vitez Langer prišel je na nekako drugo stališče, katero pa se meni popolnoma nerazumno zdi in to zato, ker si vender nikdo ne more misliti, da se bo kdo našel, ki bi rekel: Jaz bom sam ustanovil kemični poskuševalni zavod.

To vsak lahko vé, kdor se je pečal s to zadevo, da ni tiste osebe, ki bi imela oni kapital, ki je potreben, da bi se ustanovil tak zavod, da bi se vodil in da bi dotična oseba hotela prevzeti riziko gledé plače in se zanašala na dohodke, kateri bi dohajali na podlagi določene tarife. Deželni odbor, kakor tudi ministerstvo sta takrat, ko se je obravnavala ta stvar, mislila le, da se neki potrebi zadosti, ne le željam posameznikov ustreže, ampak nekaj ustanovi, kar v drugih deželah že obstoji, in kar, kakor skušnja uči, je tudi dobro. Kmetijska družba je storila vse, kar je bilo mogoče, da bi se doseglo kmetijsko kemično poskuševališče za Kranjsko, kakor je to tudi v prilogi deželnega odbora rečeno, in pri tem jo je podpiral zvedenec dr. Ernest Kramar, vodja kmetijskega kemičnega poskuševališča v Celovcu. Kmetijska družba pa ni mogla reči, da bo ona prevzela ta zavod, ker je navezana le na dohodke od svojih članov in nima svojega kapitala ali kakih priklad, iz katerih bi se moglo reči, da se bodo troški poskuševalnega zavoda redno plačevali. Le ta uzrok, namreč financijelni je bil, da se kmetijska družba ni mogla izreči za to, da bi ona s pomočjo visoke vlade prevzela ustanovitev tega zavoda.

Mislila si je pa kmetijska družba pri svojem posvetovanji, da bi to dežela jako lahko prevzela, ker bo ta institut venderle deželni zavod v tem zmislu, da bo celi deželi namenjen in zato, se je tudi izrekla, da naj se poskuševalni zavod ustanovi v središču deželnem, v Ljubljani, akoravno se je takrat že vedelo, da bi ga sadjarska, vinarska in poljedelska, kakor se imenuje šola na Grmu, (veselost — Heiterfeit) v svoje svrhe rada pri sebi imela. Ker

smo pa rekli, da ima ta zavod celi deželi koristiti in se tudi baviti z obrtnijo in trgovino in ker se je tudi poudarjalo, da se bo zavod imel pečati z zvrševanjem zakona o živilih, kadar ta stopi v veljavnost, vidi se, da je pač najbolje, ako se zavod ustanovi v Ljubljani. Torej mislim, da bo zavezana ne le trgovinska zbornica, ampak tudi mesto ljubljansko, da bo kaj prispevalo k troškom za poskuševališče. Deželni odbor je pa stal na popolnoma tistem stališči, kakor kmetijska družba, kakor se iz priloge razvidi, namreč tudi on je rekel: Deželne finance so take, da dežela ne more prevzeti teh troškov, kar se tiče pokojnin dotičnih oseb, ki bi bile nastavljene na tem zavodu. No, ali so res tako slabe naše finančne razmere, da ne bi dežela mogla ustanoviti tega zavoda, o tem vsak lahko po svoje sodi. Jaz za svojo osebo mislim, da bi to za deželo nazadnje ne bila tako posebna žrtev, ako bi to stvar prevzela, ker se imajo penzije navadno venderle šele čez toliko in toliko let plačevati, ali pa še sploh ne, ker dotični ni doživel tiste dôle, da bi sploh prišel v položaj, uživati pokojnino; ampak seveda o tem se danes ne more razgovarjati, tudi ne predloga staviti, preverjen sem pa, da se bo moralo, ako bomo hoteli pridobiti za zavod take moči, ki bodo vestno in popolnoma dobro opravljali svoj posel, na en ali drug način rešiti to vprašanje, kajti le ako se jim ponuja pokojninska pravica, da bodo lahko mirno gledali v prihodnjost, nam bo mogoče dobiti temeljito izobraženih strokovnjakov. Skratka, jaz mislim, da sedaj ne bo drugega preostajalo, nego da bo vodstvo kmetijsko-kemičnega poskuševališča prevzela kmetijska družba, kateri je mnogo na tem ležeče, da se ta ustanovi, nikakor pa gospodje ne smejo misliti, da si kmetijska družba misli stvar tako, kakor si jo predstavlja častiti gospod poslanec vitez Langer. Kmetijska družba ne bo nič drugega imela opraviti s kemičnim poskuševališčem, kakor da mu bo služila. Uradniki kmetijske družbe bodo služili temu zavodu, namreč en del moči se bo uporabil, da bo pomagal, da bo poskuševalni zavod uspešno mogel delovati. To bo obstalo v tem, da bodo uradniki kmetijske družbe vodili dotične zapisnike, da bodo denar sprejemali itd., poskuševališče in na njem nastavljeno osebje pa bo popolnoma samostojno. Torej jaz mislim, da bo to popolnoma ustrezalo častitemu gospodu poslancu vitezcu Langerju.

Kar se tiče ustanovnih troškov, ki so proračunjeni na 3743 gld. 60 kr., mislim, da se bo s tem zneskom gotovo shajalo. Proračun je jako natančen, ozira se na vsako malenkost, na retorte itd. in gospod dr. Kramar zagotavlja, da se bo s to svoto prav lahko zhajalo.

Kar se tiče vsakoletnega deželnega prispevka, je izrekel deželni odbor, da hoče dežela prispevati s 1000 gld. na leto, razun tega pa prevzame nase tudi prostore, ki jih bo institut potreboval. Dve sobi je najmanj, kar se bo potrebovalo in to bi odgovarjalo podpori najmanj letnih 200 gld., tako da je torej dežela pripravljena, k vzdrževalnim troškom prispevati najmanj z 1200 gld. na leto in ne z

1000 gld., kakor je tukaj izrečeno. Z ozirom na to mislim, da bo ministerstvo gotovo dalo precej izdatno podporo, ker bo videlo, da dá dežela potrebne prostore in pa še letnih 1000 gld. v denarji. Pričakovati je pa tudi, ker je zavod namenjen tudi povzdigi obrtnije, da bo trgovinska zbornica nekoliko dala in ravno tako se je, kakor je gospod predgovornik omenil, tudi župan mesta ljubljanskega izrekel, da je to jako važno, da je tak inštitut v Ljubljani, tako, da se je nadjati tudi prispevka od strani mestne občine ljubljanske in jaz torej računam, da se bo od vseh teh faktorjev morda prispevalo z blizu do 2000 gld. vsekako pa sem mnenja, da letos ta stvar še ne bo rešena, ampak da se bodo uresničile besede prečastitega gospoda deželnega predsednika, da bo prišla v visoki zbornici še enkrat v obravnavo, ker danes vendar še ne vemo gotovo, ali bo kmetijska družba s pomočjo dežele in države mogla vso to stvar nase prevzeti. Na vsak način bo torej prišlo še jedno poročilo na visoki deželni zbor in takrat se bo moralo misliti na to, kar omenja poljedelsko ministerstvo in rešiti vprašanje, ali naj bi visoka zbornica privolila v to, da dežela prevzame pokojninske pravice dotičnega obojja, ki se ima nastaviti na kmetijsko-kemičnem poskuševališči.

Toliko sem hotel spregovoriti v pojasnilo stališča, na katerem stoji kmetijska družba gledé tega vprašanja in na katerem bo najbrž stala tudi v prihodnje, za danes pa bi le priporočal, da visoka zbornica izvoli sprejeti nasvet finančnega odseka.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Der Herr Abgeordnete Ritter von Langer hat das Wort.

Abgeordneter Ritter von Langer.

Der Herr Vertreter der hohen Regierung hat meine Behauptungen so ausgelegt, als hätte ich unter einer selbständigen Anstalt eine Anstalt gemeint, welche von selbst entsteht. Ich habe unter der selbständigen Anstalt eine solche Anstalt gemeint, welche mit der landwirtschaftlichen Gesellschaft nicht derartig verbunden ist, daß sie derselben subordinirt wäre, sondern als ein mit der Landwirtschaftsgesellschaft zwar im Verkehre stehendes, aber neben derselben bestehendes und derselben nur coordinirtes Institut. Der Herr Präsident der Landwirtschaftsgesellschaft hat die beruhigende Erklärung abgegeben, daß für den Fall, als die Landwirtschaftsgesellschaft mit Unterstützung des Staates und Landes die Institution ins Leben ruft, dieselbe als Versuchstation selbst wohl unter dem Einfluße der Landwirtschaftsgesellschaft ihre Agenden zu führen hätte, jedoch für sich als Institution zu bestehen hätte.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Lenarčič ima besedo.

Poslanec Lenarčič:

Visoka zbornica! Ker se je debata precej razširila, usojal bi se jaz le v kratkih besedah na nekaj opozoriti, na okoliščino namreč, da so vsi gospodje govorniki nekako izražali bojazen, da se utegne ta prekornostna zadeva zavleči na nedoločen čas.

Da se tej nevarnosti v okom pride in ker mislim, da vsa visoka zbornica želi, da se stvar prej ko mogoče ustanovi, stavljam sledečo resolucijo: »Deželnemu odboru se naroča, da zadevo smatra kot nujno in takoj po tem zasedanji ukrene potrebne korake, da se potrebni zavod že v prvi polovici leta 1897. oživi.« (Poslanec Pakiž: — Abgeordneter Rafiž: »Dobro, dobro!«)

Poslanec Povše:

Jaz bom prav kratek. Že prej sem povedal, da se je nadjati, da bo z zneskom, katerega predlaga deželni odbor, mogoče še letos otvoriti kemično poskuševališče. Dovolite, da označim v kratkih potezah troške za zavod in način pokritja. Ustanovni troški bi znašali 3743 gld. Skoraj polovico troškov, 1500 gld. namreč prevzame dežela sama in visoko poljedelsko ministerstvo je podjetju tako naklonjeno, da je od njega pričakovati vsaj 2000 gld. Nadjam se, da bo prečastiti gospod deželni predsednik dopis deželnega odbora na visoko kmetijsko ministerstvo najtopleje priporočal. Ustanovni troški so torej pripravljeni.

Kar se tiče želje gospoda poslanca Lenarčiča, da naj bi se poskuševališče otvorilo že letos, menim, da bo to prav lahko zvršljivo. Dežela je pripravljena žrtvovati donesek 1000 gld. za vzdrževalne troške, od visokega poljedelskega ministerstva je tudi pričakovati znatne podpore in istotako od strani trgovinske zbornice in mestnega zastopa ljubljanskega, ki bo, če se kmetijska družba nanj obrne, gotovo v nekaterih mesecih odgovoril. Nadalje pa je pričakovati, da bo zavod sam iz tarifov imel znatne dohodke, kakor sem že prej povdarjal.

Vsaj si tega nisem sam izmislil, ampak obiskal sem na Dunaji vsa kemična poskuševališča in reklo se mi je, da tarife donajajo zavodom tretjino in mnogokrat še več k vzdrževalnim troškom. Iz tega je jasno razvideti, da bo že letos mogoče zavod otvoriti. Ako visoka zbornica pritrdi predlogu finančnega odseka, bo deželni odbor gotovo takoj po zvršenem sklepu napravil svoj dopis na ministerstvo in ako se ono izjavi, da je pripravljeno prispevati k ustanovnim troškom in ako zagotovi tudi letni prispevek k vzdrževalnim troškom, bo takoj pozivljena kmetijska družba, da se obrne na magistrat in da prosi tudi trgovinsko zbornico za prispevek, in jaz sem prepričan, da se bo potem z dobro voljo v kratkem dalo vse potrebno dognati in omogočiti, da se kmetijsko-kemično poskuševališče otvori še tekom tega leta.

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo resolucijo gospoda poslanca Lenarčiča, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Resolucija gospoda poslanca Lenarčiča je zadostno podprta in pride torej na glasovanje.

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec Kalan:

Ker se je debata že tako na vse strani razvila in se je vprašanje gledé kmetijsko-kemičnega poskuševališča vsestransko razpravljalo, preostaje mi le malo besed dostaviti.

Najprej bi omenil, da sem hvaležen častitemu gospodu poslancu plemenitemu Lenkhu, ker se je pri tej priliki tudi oziral na one ljudi, ki bi se tudi radi posluževali dobrot tega zavoda, pa nimajo potrebnih sredstev. Ako kmetijska družba to stvar prevzame in se zavod ustanovi, ménim, da se bo vsekako dalo ustreči tudi tem plemenitim željam.

Gledé kontroverze med visokorodnim gospodom deželnim predsednikom in gospodom tovarišem Povšetom omenjam, da je po mojem mnenji gospod poslanec Povše s tem, da je rekel, da je deželni odbor korektno postopal, hotel samo reči, da je deželni odbor popolnoma pravilno odgovoril na vladino vprašanje. Ta je namreč vprašala deželni odbor, s kolikim prispevkom je dežela pripravljena pripomagati k ustanovnim stroškom in k vsakoletnim vzdrževalnim stroškom in ali je voljna, v svojo oskrb prevzeti tudi pokojninske pravice nameščenega osebja, in deželni odbor je popolnoma pravilno odgovoril, da je pripravljen podpirati ustanovitev in vzdrževanje kmetijsko-kemičnega poskuševališča, da pa z ozirom na finančne razmere deželne ne more prevzeti skrbi za pokojnine. V tem smislu sem jaz razumel besede gospoda poslanca Povšeta in v tem zmislu tudi mislim, da je popolnoma pravilno postopal. Povdarjam to zato, ker se je na podlagi dotičnega vladnega dopisa obravnavalo tudi v finančnem odseku in mislilo, da imamo samo odgovoriti na vprašanje, ali in v koliko je dežela pripravljena podjetje podpirati. Tukaj se torej ni šlo za vprašanje, ali dežela prevzame zavod v svojo skrb ali ne, ampak samo za to, v koliko je pri volji podpirati ustanovljenje in vzdrževanje tega zavoda. V tem oziru je bilo postopanje finančnega odseka in deželnega odbora popolnoma pravilno in drugega odgovoriti gospodje niso mogli, kakor se je zgodilo. Stvar bo pa gotovo še prišla pred visoko zbornico, kajti predloga deželnega odbora ne govori o nikakem definitivu, ampak deželni odbor tukaj samo odgovarja visoki vladi, da je deželni zastop voljan podpirati ustanovitev dotičnega zavoda in donášati k vsakoletnim stroškom za vzdrževanje, in da je pripravljen za leto 1898. vzeti v ta namen v proračun deželnega zaklada svoto 2500 gld. Gledé resolucije gospoda poslanca Lenarčiča bi pa le to omenil, da je pač v tem oziru vsem gospodom poslancem iz srca govoril,

ako je hotel omeniti, da je stvar jako nujna. Vender bi jaz mislil, da v tem obsegu in besedilu, kakor je stavljena, ne bi mogel za njo glasovati, kajti popolnoma izključeno je, da bi se zavod lahko ustanovil že v prvi polovici tega leta. Mi nimamo prostorov pripravljenih, nimamo še osebja, in kmetijsko ministertvo je izreklo, da je pripravljeno eventualno še le za leto 1898. dati podporo in torej je popolnoma izključeno, da bi se leta 1897. sploh moglo misliti na ustanovitev tega zavoda. V tem besedilu bi torej ne mogel pritrđiti resoluciji gospoda poslanca Lenarčiča, pridružil pa bi se ji, ako bi jo gospod predlagatelj morebiti hotel spremeniti tako, da bi se glasilo mesto: »se v prvi polovici l. 1897.« »prej ko mogoče«. Ker je želja, da bi se to poskuševališče kakor hitro mogoče ustanovilo, občna, mislim, da bi se s tem besedilom najbolje ustreglo intencijam visoke zbornice.

Deželni glavar:

Vprašam gospoda predlagatelja Lenarčiča, ali je s tem zadovoljen, da se v njegovi resoluciji besede »že v prvi polovici leta 1897.« spremené v »pred ko mogoče?«

Poslanec Lenarčič:

Da.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Lenarčič se torej strinja s to spremembo. Prosim gospode poslance, da se podajo na svoje prostore, da se bo moglo glasovati. V prvi vrsti prosim glasovati o predlogu finančnega odseka gledé prispevka k ustanovnim in vzdrževalnim stroškom kmetijskega kemičnega poskuševališča.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo nasvetu finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog finančnega odseka je sprejet.

Sedaj prosim glasovati še o resoluciji gospoda poslanca Lenarčiča, ki se popravljena tako-le glasi: »Deželnemu odboru se naroča, da zadevo smatra kot nujno in takoj po tem zasedanji ukrene potrebne korake, da se prepotrebni zavod prej ko mogoče oživi.«

Gospodje poslanci, ki se strinjajo s tem predlogom, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Resolucija je sprejeta. S tem je rešena 7. točka dnevnega reda.

Točka:

8. Ustno poročilo finančnega odseka:

a) o prošnji Franc Smoliča, pomočnega sluga pri deželni blagajnici za spregled prekoračene normalne starosti.

8. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses:

a) über die Petition des Franz Smolič, Aus-
hilfsdieners bei der Landescaſſe um Nach-
ſicht des überſchrittenen Normalalters;

odpade, ker v finančnem odseku še ni rešena.

Preidemo torej k točki:

b) o prošnji županstva v Selcih za pod-
poro za uravnavo potoka Ljuše in do-
tične občinske poti;

b) über die Petition des Gemeindeamtes in
Selzach um Subvention behufs Regulierung
des Ljuſabaches und des bezüglichlichen Ge-
meindeweges.

Poročevalec Modic:

Županstvo v Selcih nad Škofjoloko prosi s svojo
prošnjo z dne 27. oktobra 1896, št. 1576, podpore
za uravnavo potoka Ljuša.

Navaja, da potok večkrat izstopi, ker nima ure-
jenih bregov in da napravlja posestnikom po trav-
nikih in polji veliko škodo.

Prizadeti posestniki sami nekoliko popravljajo
bregove potoka, vendar pa istih popolnoma dobro
vsak ob svojih stroških ne more popraviti in taka
popravljanja so le za silo in začasna.

Deželni odbor se je bil obrnil do glavarstva v
Kranji s prošnjo, da to izreče svoje mnenje o potrebi
uravnave potoka Ljuša.

Glavarstvo v Kranji je z dopisom dne 25. no-
vembra 1896, št. 22.190, odgovorilo deželnemu odboru,
da je regulacija potoka potrebna, ker je njega obrežje
nekako zapuščeno, razkopano, divje in je struga po-
toka semtertje zasuta, da voda večkrat izstopa in
poplavlja na obrežji ležeča zemljišča, in jih je že toliko
poškodovala, da je istih že velik kos se v strugo
spremenil, ker struga se vedno širi. Občinska pot,
katera pelje večjidel ob potoku, je vsled izstopa
potoka mnogokrat pokvarjena in je celo promet
ustavljen.

Glavarstvo naglašja dalje, da uravnava potoka
bi ne bila ravno težka, vendar bi stroške občina,
katera ima že itak do 70 % raznih priklad, težko
zmagovala.

Na to poročilo glavarstva v Kranji je deželni
odbor sklenil, naj županstvo v Selcih poroča, ko-
liko bi uravnava potoka stala in koliko bi posest-
niki obrežnih zemljišč k dotičnim troškom pripomogli,
in je o tem sklepu z odlokom dne 14. decembra
1896, št. 12.528, obvestil županstvo.

Županstvo je na ta sklep deželnega odbora,
novo prošnjo oziroma poročilo deželnemu odboru
dne 18. januarija 1897, št. 1984, vložilo in pravi,
da bi uravnava potoka stala 2500 do 3000 gld., da

je občina sklenila na prizadete davčne občine Zgornja
Ljuša in sv. Lenart 10 % priklado na direktne davke
za l. 1897, in da bodo dali posestniki za regulacijo
potoka in za preložitev občinskega pota svet brez-
plačno in tudi, da se bo morebiti od posameznih
posestnikov dobilo nekoliko denarja ali materijala za
ta dela.

Nadalje pravi županstvo, da je tudi cestni odbor
v Škofjiloki dovolil podpore 100 gld., katero svoto
bo izplačal, ko se bo pričela popravljati pot,
namreč občinska cesta, ki drži večjidel ob potoku
Ljuša, od Prapotna proti Ljuši in sv. Lenartu.

Ako se torej računa, da bi 10 % priklade na
neposredne davke, katere plačujeta prizadeti davčni
občini Zgornja Ljuša in sv. Lenart v znesku 1308 gld.
88 kr., znašale le 130 gld., potem da bo od cestnega
odbora dovoljenih 100 gld., in ako se še vzame, da
bodo morebiti posamezni posestniki prispevali 100 gld.,
bi vse to skupaj znašalo 330 gld. Svet ali zemljišča,
katera bodo posamezniki brezplačno dali, se ne more
v pošttev vzeti, ker v prošnji ni omenjeno, ako se
je tudi to v proračunano svoto z 2500 do 3000 gld. v
račun vzelo.

Ako se vzame višja proračunana svota za urav-
navo potoka, namreč 3000 gold., bi zmanjkovalo
2700 gld. in to potreščino bi občina mogla po-
kriti, ako bi ista še dalje kot 20 let pobirala 10 %
naklade na davke; to je pa skoraj nemogoče, ker
po izjavi c. kr. okrajnega glavarstva ima ista itak že
do 70 % raznih priklad.

Deželni odbor se naslanja na to, da ni mogel
dovoliti nikakoršne podpore, ker mu ne preostaja
potrebne kredita, da je pa županstvu vendar prosto
dano se do visoke deželne zbornice obrniti.

Iz aktov deželnega odbora je nadalje razvidno,
da je isti v seji dne 13. tega meseca sklenil, celo
zadevo predlagati visoki zbornici. S tem je bil dan
finančnemu odseku nekaj miglje, da je mogoče,
da je uravnava potoka vendarle potrebna in da ob-
čina bi vse potreščine težko zmagovala.

V prošnji misli občina, da bi se dala podpora
ne samo za regulacijo potoka, ampak tudi za poprav-
ljanje občinskega pota, ki drži ob potoku proti sve-
temu Lenartu.

Za to popravljanje je bila pa občina že prete-
čeno leto dobila podpore 200 gld. in se tudi iz vseh
županijskih poročil vidi, da, ako se potok ne uravna,
tudi pot ne bo nikdar v dobrem stanu.

Finančni odsek je torej razpravljajal o prošnji
le gledé regulacije potoka in je sklenil nasvetovati:

»Visoki deželni zbor naj sklene:

Deželnemu odboru se naroča, da po stavbnem
uradu ukrene potrebne poizvedbe in preiskovanja in
po tega uspehu sklene, ali in kako je uravnava
potok Ljuša v občini Selce, kateri je v slučaju po-
trebnosti podeliti podpora 200 gld. iz kredita za vodne
zgradbe.«

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje, ki se strinjajo s tem nasvetom finančnega odseka, da izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Na vrsto pride:

c) poročilo o prošnji občine Polhovgradec za podporo za nasipanje ceste Polhovgradec Črničrh;

c) Bericht über die Petition der Gemeinde Billichgraz um Subvention behufs der Straßenbeschotterung Billichgraz = Schwarzenberg;

Poročevalec Modic:

Županstvo v Polhovemgradu prosi podpore za nasipanje ceste iz Polhovegagradca do Črnegavrha.

V prošnji pa naglašá, da bi se podpora podelila za Polhovgradec in Črničrh. Ali občina Črničrh je bila že zasé enako prošnjo vložila in se je ista rešila v seji dné 12. tega meseca v visoki zbornici; moral se je torej finančni odsek le na predležečo prošnjo gledé Polhovegagradca ozirati.

Navaja se v prošnji, da spade te občinske ceste na Polhovgradec osem kilometrov in da je občina prejela 1600 gld. in 1000 gld., skupaj 2600 gld. brezobrestnega posojila za gradenje ceste, da je pa občina revna in da ne bo mogla na noben način tega denarja skupaj spraviti in cesto nasipati. Nadalje se navaja tudi, da so občinci vsled potresa veliko škodo trpeli in da več let ne bodo prišli na poprejšnji stan.

Županstvo si celo ne upa pri tej cesti tlako ukazati, ker so se občinci že tlake naveličali pri grajenju ceste, in prosi podpore za nasipanje te ceste.

Finančni odsek, v čegar imenu imam čast poročati, ni mogel na podlagi teh podatkov nič stalnega ukreniti, ker se o tem ni še poizvedovalo, in je mnenja, da bi se prošnja izročila deželnemu odboru v rešitev. Zaradi tega je sklenil nasvetovati visoki zbornici:

»Visoka zbornica izvoli skleniti:

Prošnja občine Polhovgradec za podelitev podpore za nasipanje občinske ceste iz Polhovegagradca v Črničrh se izroči deželnemu odboru v primerno rešitev.«

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo nasvetu finančnega odseka, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Na vrsto pride.

d) poročilo o prošnji županstva v Postojni za podporo za napravo vodovoda.

d) Bericht über die Petition des Gemeindeamtes Adelsberg um Subvention behufs Errichtung der Wasserleitung.

Poročevalec dr. Papež:

Visoki zbor! Županstvo v Postojni je vložilo prošnjo sub praes. 17. t. m., št. 68, z zahtevkom, da prosi podpore v svrhu zgradbe novega vodovoda za Postojno. Z enako prošnjo gledé državne podpore se je obrnilo bilo lansko leto in morebiti tudi predlansko leto imenovano županstvo na c. kr. deželno vlado in vsled slednjega koraka županstva Postojnskega je deželna vlada vprašala deželni odbor z dopisom z dné 20. avgusta leta 1896., št. 9306., kako visoka podpora bi se mogla obljubiti iz deželnih sredstev za napravo vodovoda oziroma dveh vodnjakov s sesalkami v trgu Postojnskem in na to je odgovoril deželni odbor, da se gledé na to, da ima občina Postojnska lep dohodek od Jame in pa gledé na to, da se je tej občini že l. 1892, kakor je razvidno iz letnega poročila za l. 1893., § 3. marg. št. 44., za napravo enega vodnjaka dovolila podpora 500 gld., ne more iz deželnega zaklada k troškom, proračunjenim na 5500 gld., več kakor 10%, to je znesek 550 gld. prispevati. Visoka vlada se je obrnila tudi na poljedelsko ministerstvo za določitev podpore in poljedelsko ministerstvo je na to obljubilo ali odpisalo z odlokom z dné 5. januarija 1897. leta, št. 21.532, da je pripravljeno prispevati z 1000 gld. in pri tem je ministerstvo stavilo pogoj, kar je tudi umevno in se mora tudi ta pogoj vedno strogo nadzorovati, da se mora zadostovati zahtevi, katero je stavil okrajni zdravnik pri obravnavi, ki se je vršila dné 18. junija leta 1895., in sicer zahtevi očiščenja studenca Ribnika, iz katerega se ima voda v Postojno napeljati in ki leži pod kolodvorom, potem prepovedi, v najbližji okolici omenjenega studenca gnojiti ali imeti gnojišče in prepovedi pranja perila pri studenci. Ti pogoji se bodo seveda gotovo zvršili, kakor tudi drugi, katere mora deželni odbor itak uradoma naložiti prosilcem, ako hočejo, da se enkrat uresniči njih želja gledé vodovoda.

Finančni odsek je smatral, da je dovolj, da je ta predloga z načrtom vodovoda, ki je šel do poljedelskega ministerstva, strokovno zadosti utemeljena, kajti če je ta načrt služil visokemu ministerstvu, da je dovolilo 1000 gld. za ta vodovod, potem ni treba, da bi deželni stavbni urad še enkrat na lici mesta preiskaval potrebne podatke in morebiti še sam delal nov načrt in proračun, ali pa tudi le ta načrt, ki leži v aktih, pregledal. Zato je služil tudi predležeči

načrt in proračun kot dovolj strokovno zanesljiv, tako da je finančni odsek edino le še razgovarjal in sklepal o načelu, ali je v zmislu marg. št. 36. § 3. letnega poročila prepustiti deželnemu odboru, dovoliti številko podpore, da on določa, koliko goldinarjev se dovoli v ta namen iz dotičnega kredita. O dotičnem kreditu, s katerim razpolaga deželni odbor, se je tudi obravnavalo v lanskem zasedanji visokega deželnega zbora povodom posvetovanja o letošnjem proračunu deželnega zaklada in takrat se je bilo izreklo in, ako se ne motim, tudi sklenilo, da je za male vodovode in sploh za preskrbljevanje s pitno vodo dovoliti najvišji znesek 20.000 gld., kateri se ne sme prekoračiti. Vodovod za Postojno je uvrstiti med te male vodovode, kajti cela potrebsčina znaša, kakor sem že prej omenil, 5500 gld. in zato ni imel finančni odsek povoda, niti se izreči za znesek, kakor je naveden v marg. št. 36. § 3. letnega poročila letošnjega, niti za kako drugo določeno svoto, ampak je bil za to, da se prepusti popolnoma deželnemu odboru, da on določi dotično svoto, in vsled tega je finančni odsek sklenil, da nasvetujem:

»Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja županstva Postojna za podporo v pravu vodovoda v Postojni se izroči deželnemu odboru, da po uradnem izposlovanji te zadeve dovoli iz posebnega za male vodovode določenega kredita primerno podporo za zgradbo napominanega vodovoda.

S tem je tudi rešena marg. št. 36 § 3. letnega poročila.«

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Pakiž ima besedo.

Poslanec Pakiž:

Visoki deželni zbor! Po nekakšno čudnem navodilu se je ravnal deželni odbor in sicer gledé tega, da pri rešitvi prošenj gledé vodovodov ne gré po vrsti, kakor so bile vlagane. Gospôda moja, neka pravljica je o ribniških rakih, ki pravi: v pismu so, v košu jih ni. (Veselost. — Heiterfeit.) V poslovanju deželnega odbora menda tudi tiči neka taka ribniška zadeva. Leta 1894. vložila sta vasi Vinice in Sušje prošnjo za napravo nujno potrebnega vodovoda. Drugo leto so se tema vasema pridružile še občine, oziroma vasi Zlatenek, Zapotok in Brezje, ki so prosile, da bi se ta vodovod podaljšal, da bi služil tudi zanje. Stvar je bila torej, gospôda moja, dve leti zaporedoma v visoki zbornici v obravnavi in ravno tako se je dve leti zaporedoma omenjala v letnem poročilu. Letos je izpadla šele iz letnega poročila. To me živo spominja na tisto ribniško pravljico o rakih, da so v pismu, v košu pa ne, samo da je gledé dotičnega vodovoda stvar še slabša, kajti ni ga v pismu in ni ga v košu. (Živahna veselost. — Lebhaftes Heiterfeit.) To se mi venderle nekako čudno zdi, zlasti če pomislim, kako se postopa gledé drugih prošenj. Naj

kak trg ali kako mesto prosi za kako stvar, takoj se zadeva reši. Nisem proti temu, nasprotno, kjer se pokaže kaka potreba, ustreže naj se ji po mogočnosti hitro; pa to veljaj ne samo gledé mest in trgov, ampak tudi gledé kmetskih občin. Jaz sam sem vedno stal na tem stališču in poudarjal, da se čutim ne krajevnega, temveč deželnega poslanca, in sem pri vsaki opravičeni prošnji, kadar je šlo za interes kakega mesta ali trga, bil z dušo in telesom za to, da se ji ugodi, da se dovoli dotična podpora, in nisem samo za-njo glasoval, temveč še druge tovariše v to prigovarjal. (Klici: — ŹtuŹe: »Dobro, dobro!«) Če torej mi kmetski poslanci stojimo na tem stališču nasproti interesom mest in trgov, zdi se mi tembolj čudno postopanje deželnega odbora gledé prošenj, ki prihajajo od strani kmetskih občin. Reči moram, da v omenjeni zadevi deželni odbor ni ravnal samo kot mačeha, ampak kot očim in mačeha.

Prosil bi torej, da bi deželni odbor pri reševanju prošenj izvolil ozirati se na vrsto, tkakor se vlagajo. Če je prošnja opravičena, je vredna tega, če pa ne zasluŹi ozira, naj se pa takoj v visoki zbornici na stran dene in podpora odreče.

Gledé napominanega vodovoda bi se predrznil prositi, da se stvar kolikor mogoče pospeši. Načrt je do polovice napravljen, druge polovice seveda še manjka. Prosim torej, da se rešitev kolikor moč pospeši, ker je stvar v resnici jako nujna in potrebna.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Visoka zbornica! Jaz bom jako kratek. Gospod poslanec Pakiž je sicer govoril o preteklosti, in to me, ker še nisem dolgo referent v deželnem odboru, razmerno malo zadene. Vender sem primoran, v obrambo deželnega odbora izreči, da gotovo ni bila zlovolja kriva, da se stvar, o kateri je govoril gospod predgovornik, dosedaj še ni rešila. Ako bi se bil tovariš in prijatelj gospod Pakiž potrudil k deželnemu odboru, bi se mu stvar ne zdela čudna, kajti videl bi bil tam ogromno kopico projektov in ogromno število vlog, s katerimi se dan za dnevom urgirajo rešitve o vodovodnih zadevah, in priznal bi, da ni deželni odbor kriv, ako kaka reč zaostane. Osobito budget veže deželnemu odboru roke. Toliko in toliko imaš, se mu reče; če se pa več predlaga, pa gospodje obsedé. Blagovolijo torej gospodje, ki forcirajo take stvari, skrbeti, da se izdatna svota postavi v proračun, in uverjeni bodite, da bo deželni odbor potem z radostjo in hitrostjo posloval, da se ustreže vsem željam.

Kar se tiče želje gospoda poslanca Pakiža, naj se rešitve vrše po vrsti vlaganih prošenj, konstatiram, da sem v finančnem odseku sam zagovarjal

načelo, da naj se pri tem neki red vzdržuje. V tem oziru prijatelju gospodu Pakižu lahko dam zagotovilo, da bom prej ko mogoče poiskal vse tiste zaprāsene akte in predlagal, da se bodo rešitve po vrsti vršile.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meßdet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec končno besedo.

Poročevalec dr. Papež:

Jaz pritrjujem bistvu želje, katero je izrazil gospod poslanec Pakiž, da naj se v deželnem odboru pri reševanju prošenj po vrsti dela; ampak kaj se razume pod besedo »vrsta«, tega ni povedal gospod Pakiž, in jaz mislim, da je treba to tudi razumeti.

Meni se vidi, da se pri reševanju prošenj ni ravnati po vrsti številkk ekshibita, da to ni mogoče, ravnati se po tem, katera številka je starejša, katera prošnja se je leto, mesec ali dan prej vložila, ampak vrsta naj bo po potrebi, po pravi, nujni in obširni potrebi gledé živine in prebivalcev, in v tem smislu upam, da bo deželni odbor, kakor dosedaj, tudi odslej ravnal, in da bo preziral one, ki so živahnejši pri svojih prošnjah, da ne rečem sitnejši.

Deželni glavar:

Prosim sedaj glasovati.

Predlog finančnega odseka se glasi:

»Prošnja županstva Postojna za podporo v naravno vodovoda v Postojni se izroči deželnemu odboru, da po uradnem izposlovanju te zadeve dovoli iz posebnega, za male vodovode določenega kredita primerno podporo za zgradbo napominanega vodovoda.

S tem je tudi rešena marg. št. 36, § 3 letnega poročila.«

Gospodje poslanci, ki se strinjajo s tem predlogom, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

e) poročilo o prošnji Janeza Adamiča za podporo za čiščenje požiralnikov v Poniški in Dobrepoljski dolini;

c) Bericht über die Petition des Johann Adamič um Subvention behufs Reinigung der Sauglöcher im Thale von Ponique und Gutenfeld.

Poročevalec Papež:

Visoki zbor! Janez Adamič iz Ponikve prosi tudi letos, kakor prejšnja leta, za podporo gledé snaženja požiralnikov v Ponikvenski in Dobrepoljski dolini. Priznati se mora tudi letos, kakor vsako leto, da je on v istini bil delaven, da je imel nekatere uspehe in da je zaslužil to, kar se mu je doslej dovoljevalo. Visoki deželni zbor je pa, kakor znano, v lanskem zasedanji sklenil, da se bo odposlal deželni inženir na lice mesta, ki bo pregledal dela, izdelana, po Adamiču v Ponikvenski in Dobrepoljski dolini. V letnem poročilu je nekaj omenjeno o tej zadevi, vendar je pa to poglavitno, kar jaz omenjam, da deželni inženir sedaj vsled drugih nujnejših del ni utegnil priti na dotične kraje, katere sem prej omenil, in da je upanje, da mu bo letos mogoče to storiti, in kadar pride v te kraje, bo mu mogoče dela pregledati, da bo deželnemu odboru poročal, kakošna so ta dela in ali so strokovno na pravem mestu izdelana bila; kajti mogoče je, da je to, kar je Adamič delal, samo na sebi dobro, da pa ni na pravem kraji začel delati, in da bi bilo iz geologičnih uzrokov kazalo, drugod nastaviti orodje, da se pride povodnjim do živega, in da bi se ložje dotične vode odvajale. To more le hidrotehnik presoditi in poročati deželnemu odboru; Adamič pa ni hidrotehnik in ne more o tem izdatno in zanesljivo poročati visokemu deželnemu zboru. Dosedaj je že dobil 800 gld. za svoje delovanje, in sedaj je vendar postala toliko važnejša ta zadeva in je nastalo važno vprašanje, kako dolgo bo to trajalo, kako dolgo bo treba še vedno doplačevati, in ali se ne dá na drug način opraviti to, kar je najnevarnejše, najslabše, najneugodnejše v omenjenih dolinah. Torej ostane vsekako pri onem sklepu, ki se je lani storil, da mora deželni inženir na lice mesta, in finančni odsek vsled tega nasvetuje:

»Visoki deželni zbor naj sklene:

Prošnja Janeza Adamiča iz Ponikev za podporo radi snaženja požiralnikov v Ponikvenski in Dobrepoljski dolini se odstopi deželnemu odboru z ozirom na sklep visokega deželnega zbora z dné 31. januarja 1896.«

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Pakiž ima besedo.

Poslanec Pakiž:

Visoka zbornica! Janez Adamič, prositelj v sedanjih obravnavi, storil je gotovo veliko koristnega za dotične kraje. To je splošno znano in to potrjuje tudi županstvo v Vidmu samo. Dela njegova pa niso na korist samo njemu samemu, nasprotno, največ koristi imajo drugi, med tem ko je Adamič sam ravno vsled tega njegovega delovanja tako rekoč prišel ob vse premoženje, dasiravno ga je precej imel. Pred toliko in toliko leti si je ogledal dotična dela inženir oziroma gozdarski nadkomisar Puttick in ta izvedenec

se je jako pohvalno o njih izrekel. V prejšnjih časih napravljale so pogoste povodnji v obeh dolinah, Ponikvenski in Dobropoljski, strašne škode, razdirale so najboljše njive in uničevale vse pridelke, sedaj pa lahko rečem, da je vsaj za polovico bolje. Če so se pa tamošnja zemljišča zboljšala, če donšajo posestnikom večje dohodke kakor prej, ko so vode večinoma uničevale pridelke, in če se je povzdignilo blagostanje, mora se pomisliti, da imata od tega dobiček tudi dežela in država pri davkih in prikladah, in gledé na to je prošnja Adamičeva opravičena in vredna, da se nanjo ozir jemlje. Priznavam, da je deželni inženjer gospod Hrasky z delom preobložen in ne čudim se, da lansko leto ni prišel do tega, da bi bil pregledal dotična dela, ali na drugi strani se mora pripoznati trudapolno in težavno prizadevanje Adamičevo, katero gotovo zasluži podpore. Zaradi tega bi prosil, da se vsaj letos prej ko mogoče deželni inženir prepriča o umestnosti in uspehih Adamičevih del, da se čim preje dovoli možu zaslužena podpora. To v pojasnilo in prosim, da se te besede upoštevajo.

Deželni glavar :

Želi še kdo besede ?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje, ki se strijnajo s tem nasvetom finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je :

f) poročilo o prošnji učiteljske udove Ivane Tomšič, da se kupi od nje nekoliko letnikov „Vrtca“ ;

f) Bericht über die Petition der Lehrerswitwe Johanna Tomšič um Abnahme einiger Jahrgänge des „Vrtec“.

Poročevalec Hribar :

Visoka zbornica! Gospa Ivana Tomšič, udova po umrlem učitelji na tukajšnji vadnici in odličnem slovenskem pisatelji, ima v zalogi še 1249 iztisov »Vrtčevih« in sicer razne letnike ; tako letnik 1877 potem pa 1882—1894. Ti »Vrtci«, ki so vezani, so jedino premoženje, katero je prositeljici zapustil pokojni njen soprog. Ona je sedaj v velikih zadregah, ker ima majhno pokojnino in zlasti ker ima štiri otroke, katerih jeden je na vseučilišči in jo stane precej denarja. Zato se je obrnila do visokega deželnega zbora s prošnjo, da ta kupi nekoliko letnikov »Vrtčevih« in jih razdeli med razne ljudske šole po deželi.

Finančni odsek, posvetovavši se o njej prošnji, prišel je do prepričanja, da bi res kazalo, nekoliko

teh knjig nakupiti in razdeliti med učiteljske knjižnice in ljudske šole po deželi.

»Vrtec« ima toliko lepega in za mladino poučnega berila, da je ta knjiga neprecenljive vrednosti za našo mladino, zlasti ker jej je drugega berila le jako malo na razpolaganje. Zato je mislil finančni odsek, da naj bi se polagoma morebiti vsi ti letniki pokupili. Za sedaj pa predlaga, da se kupi 140 knjig letos, ravno toliko prihodnje leto in l. 1899. istotako.

Deželni glavar :

Želi kdo besede ?

Gospod poslanec župnik Schweiger ima besedo.

Poslanec Schweiger :

Visoka zbornica! Nakupljeni »Vrtci« se bodo, kakor smo ravno čuli, razdelili med posamezne šolske knjižnice na deželi. Uverjen sem, da znabiti v celi deželi ni ne ene slovenske šole, ki bi ne bila naročena na izvrstni list »Vrtec«. Tudi pri nas smo nanj naročeni, odkar je začel izhajati. Če pa pogledam danes v našo šolsko knjižnico, imamo samo še jeden iztis lanskega letnika. Postopalo se je namreč prejšnja leta tako neprevidno, da so se otrokom izposojale posamezne številke, ti so jih zamazali, raztrgavali in sedaj nimamo razun lanskega letnika nobenega »Vrtca« več v šolski knjižnici. Zatorej bi deželni odbor prosil, da se pri razdelitvi »Vrtca« posebno ozira na šolsko knjižnico na Radovici, ker bi bilo to berilo naši mladini v posebno veliko korist.

Deželni glavar :

Želi še kdo besede ?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec Hribar.

Castitemu gospodu predgovorniku odgovarjam, da sem list, kateri je napisal, priložil aktu, da bo deželni odbor razvidel njegovo željo, kateri, mislim, bo gotovo rad ustregel.

(Poslanec Schweiger: — Abgeordneter Schweiger: »Lepa hvala!«)

Deželni glavar :

Prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je :

9. Priloga 48. **Poročilo upravnega odseka o načrtu zakona, s katerim se ustanavljajo načelna določila o uravnavi zdravstva za obstoječa zdravišča v vojvodini Kranjski** (k prilogi 34).

9. Beilage 48. Bericht des Verwaltungsausschusses über den Gesetzentwurf, womit grundsätzliche Bestimmungen zur Regelung des Curwesens für die in Krain bestehenden Curorte festgesetzt werden (zur Beilage 34).

Poročevalec dr. Majaron:

Visoki deželni zbor! V prilogi 34. nam je deželni odbor predložil načrt zakona, s katerim se ustanovljajo načelna določila o uravnavi zdravštva za obstoječa zdravišča v vojvodini Kranjski.

Sklicujem se pred vsem na motivno poročilo deželnega odbora, kateremu si usojam dodajati nastopno. Kakor druga zdravišča, ima tudi naš Bled zdraviški pravilnik, kateri je izdala c. kr. deželna vlada. Na podlagi tega zdraviškega pravilnika deluje zdraviški odbor za povzdigo in olepšavo zdravišča. V ta namen pobira dvojno odredbino, namreč takozvano zdravniško takso in glasbeno takso. Določene so pa tudi izjeme, v katerih se od zdraviških gostov ne sme pobirati glasbene takse. To bi bilo vse v redu, ako ne bi bilo preporno vprašanje, ali je politična oblast kar sploh opravičena izdajati določbe o teh taksah ali odredbinah. Zategadelj je potrebno, da se zdraviški pravilniki postavijo na zakonito podlagi. To so že poskrbele druge dežele: Tirolska, Goriška, Gorenjeavstrijska, Nižjeavstrijska in pa Istra s tem, da so njih zastopi sklenili načelna določila o uravnavi zdravštva v deželnih zdraviških. Jdnake določbe, kakor jih je Gorenjeavstrijska sklenila vlani, nasvetuje v prilogi 34. tudi naš deželni odbor.

Upravni odsek, v čegar imenu imam čast poročati, uzidel je potrebo, da se tudi na Kranjskem skuša povzdigniti obstoječa zdravišča s posebnimi zdravškimi redi in vsled teh redno dohajajočimi prihodki. Radi tega je rad pritrtil predloženemu načrtu zakona, ki je le ndkak okvir, v katerem bodeta deželni odbor in c. kr. deželna vlada dogovorno ustanovila podrobnejše določbe. Sklenil je pa upravni odsek nasvetovati gledé predloženega načrta malo dopolnitev, da se odpravi dvom gledé vprašanja, kdo je poklican določiti, katere občine, oziroma kateri njih deli naj sestavljajo zdraviški okraj. Zato je nasvetoval upravni odsek v § 1. premembo, katero nahaja visoka zbornica v prilogi 48.

V imenu upravnega odseka torej nasvetujem naslednje:

»Visoki deželni zbor izvoli skleniti:

1. Priloženemu načrtu zakona se ustavno pritrjuje.
2. Deželnemu odboru se naroča, da mu izpoljuje Najvišje potrjenje.

Der hohe Landtag wolle beschließen:

1. Dem beiliegenden Gesetzentwurfe wird die verfassungsmäßige Zustimmung ertheilt.
2. Der Landesausschuss wird beauftragt, demselben die Allerhöchste Sanction zu erwirken."

Deželni glavar:

Otvarjam splošno razpravo.

Želi kdo besede? (Nihče se ne oglasi. — Nientand meldet sich.)

Ker ne, prestopimo v nadrobno razpravo.

Prosim gospoda poročevalca, da prečita § 1. načrtanega zakona.

Poročevalec dr. Majaron.

(bere: — liest:)

»§ 1.

Za zdravišča (kopališča, letovišča in druge takšne naprave), obstoječa v vojvodini Kranjski, sme deželni predsednik, dogovorivši se poprej z deželnim odborom, določiti zdraviški okraj in oziraje se pri tem na nastopna načelna določila, izdati posebne zdravške rede ali pravilnike.

Dokler se ne izdadó takšni zdraviški redi, ostanejo določila že sedaj obstoječih zdravških pravilnikov v veljavnosti.

§ 1.

Für im Herzogthume Krain bestehende Curorte (Badeorte, Sommerfrischen und dgl.) können vom Landespräsidenten nach gepflogenen Einvernehmen mit dem Landesausschusse eigene Curordnungen unter Festsetzung des Curbezirkes und mit Beachtung der nachstehenden grundsätzlichen Bestimmungen erlassen werden.

Bis zur Erlassung solcher Curordnungen bleiben die Bestimmungen der gegenwärtig bereits bestehenden Curregulative in Wirksamkeit."

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Seine Excellenz der Herr Baron Schwegel hat das Wort.

Abgeordneter Excellenz Freiherr von Schwegel:

Zu § 1. sei es mir gestattet, einige kurze Bemerkungen vorzubringen. Zuerst möchte ich der Anschauung Ausdruck verleihen, die gewiss auch von dem Ausschusse selbst getheilt werden wird, dass es sich hier, was auch der Herr Berichterstatter ausdrücklich betont hat, wesentlich nur um Curorte, nicht aber auch um Sommerfrischen handelt, die den Charakter von Curorten nicht haben, und dass die Wirksamkeit des beantragten Gesetzes auch auf Sommerfrischen nur deshalb ausgedehnt wird, weil möglicherweise Curorte auch in dieser Form auftreten. Zur Erklärung eines Ortes als Curort ist die ausdrückliche behördliche Genehmigung nothwendig und ich glaube dies nur deshalb hervorheben zu sollen, damit unter dem Begriff „Curort" nicht auch Sommerfrischen schlechthin subsumirt werden, die diesen Charakter nicht haben. So viel im Allgemeinen; im Besonderen aber möchte ich zu § 1. einen kurzen Beisatz zu beantragen mir erlauben. Im § 1. wird

festgesetzt, daß Curordnungen vom Herrn Landespräsidenten nach gepflogenen Einvernehmen mit dem Landesauschusse erlassen werden sollen. Ich zweifle nicht daran, daß, wenn der Landesauschuss berufen sein wird, bei der Abfassung von solchen Anordnungen zu interveniren, er nach allen Richtungen hin sich Informationen zu verschaffen trachten wird, die nothwendig sind, um die Interessen der Betheiligten in keiner Weise zu beeinträchtigen. Nichtsdestoweniger möchte ich bei diesem Anlasse auf zwei Punkte hinweisen, die bei der Aufstellung von Curordnungen von größerer Wichtigkeit sind. Erstens ist es wichtig, bezüglich der Feststellung des Bezirkes sich thatsächlich nur auf das Nothwendige zu beschränken und nicht auch Ortschaften und Localitäten einzubeziehen, welche mit dem Zwecke des Curortes nichts gemein haben, die aber dadurch, daß sie unter das allgemeine Regime des Curortes gestellt werden, nicht unerhebliche Nachtheile empfinden würden. Das zweite ist die Curordnung selbst. Es ist wichtig, daß die Interessenten nicht bloß auf das Zustandekommen der Curordnungen, sondern auch auf die Handhabung derselben Einfluß zu nehmen in die Lage gesetzt werden. Ich glaube nicht, daß es sich für diese darum handeln kann, einen Einfluß zu nehmen über die Grenze derjenigen Factoren hinaus, welche in erster Reihe zur Festsetzung der Curordnungen berufen sein werden und die in dem vorliegenden Gesetzentwurfe genau bezeichnet sind, aber ich glaube, daß es im Interesse der Betheiligten gelegen ist, wenigstens gehört zu werden, bevor der Landespräsident und der Landesauschuss eine derartige Curordnung für einen Curort festsetzen und daß daher den Interessenten das Recht, darüber gehört zu werden, eingeräumt werden soll. Dieses Recht würde den Betheiligten die Möglichkeit bieten, sich gegen Nachtheile in der Richtung zu schützen, daß sie nicht in einen Curort einbezogen werden, zu dem sie nicht gehören, andererseits aber auch die Möglichkeit, Beschwerden einzubringen für den Fall, als die aufgestellte Curordnung nicht entsprechend gehandhabt würde. Ich würde daher glauben, daß diesen Wünschen dadurch Rechnung getragen werden könnte, daß im § 1. nach den Worten: „nach gepflogenen Einvernehmen mit dem Landesauschusse“ der Zusatz beigefügt wird: „und nach Anhörung der Interessenten“, und im slovenischen Texte nach den Worten: »dogovorivši se poprej z deželnim odborom« der Zusatz: »in zaslišavši interesente«. Dieser Zusatz würde den Wünschen und Bedürfnissen der Interessenten entsprechend Rechnung tragen und ich erlaube mir demnach dem hohen Hause die Annahme dieses Amendements zu empfehlen.

Deželni glavar:

Gospodje poslanci, ki podpirajo dodatni predlog gospoda poslanca ekscelece barona Schweglja, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Predlog je zdatno podprt in torej v razpravi.

Gospod deželni predsednik se je oglasil k besedi.

K. k. Landespräsident Freiherr von Hein:

Ich möchte nur ganz kurz erklären, daß von Seite der Regierung gegen die Annahme dieses Amendements keine Einwendung erhoben wird. Es ist ohnehin in der Absicht der Regierung gelegen, derartige Curordnungen nicht ohne Anhörung der Interessenten festzustellen, nachdem bei jedem derartigen Curorte auch locale Verhältnisse mitzuspielen, die nicht übersehen und nur dann richtig beurtheilt werden können, wenn auch diejenigen, welche in erster Linie daran theilhaftig sind, mitsprechen und ihre Wünsche zum Ausdruck bringen können.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec dr. Papež ima besedo.

Poslanec dr. Papež:

Visoki zbor! Usojam si podpirati predlog ekscelece gospoda poslanca barona Schweglja in sicer iz tega uzroka, ker se s tem zadostuje kriteriju avtonomije, kajti tudi avtonomija se ne sme prezirati, posebno ker jo državni zakon sam varuje v članu XXII. državnega občinskega reda z dne 5. marca leta 1862., državni zakon št. 18. v katerem je rečeno „Landeshauptstädte, andere bedeutende Städte, Curorte erhalten durch Landesgesetze eigene Statute“. Mogoče torej, da se izloči dotično zdravišče kot poglavitno ali imenitno, „als bedeutender Curort“ in da enkrat dobi svoj lastni statut ali občinski red. Za to pa velja avtonomija, in ta se mora varovati tudi za naprej in torej je umestno, kar predlaga gospod poslanec eksceleca baron Schwegel, da se imajo namreč zasliski tudi interesenti, ker se s tem varuje načelo avtonomije. Zato podpiram predlog gospoda poslanca ekscelece barona Schweglja.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec dr. Majaron.

Gledé na izvajanja gospoda poslanca ekscelece barona Schweglja mislim, da v imenu upravnega odseka lahko poudarjam, da se zakon sklone jedino le za zdravišča, to je za kraje, katere vlada dogovorno z deželnim odborom kot taka določi, ne pa za navadna letovišča ali pa majhna kopaljšča. V tem oziru ni nobena dvojba mogoča.

Kar se dalje tiče želje gospoda poslanca ekscelece barona Schweglja, da hi namreč tudi interesenti, osobito pravi občani imeli besedo pri določanju obsega zdravjšč, je to popolnoma pravična zahteva in se jej prav za prav čisto nič ne more ugovarjati. Iz debate, ki se je vršila v upravnem odseku, je bilo posneti, da stoji odsek na pravem, avtonomističnem

stališči; da hoče varovati avtonomijo, pokazal je že s tem, da je za določitev zdraviškega okraja naravnost zahteval dogovor z deželnim odborom. Menim torej, da nimam nobenega povoda, v imenu upravnega odseka protiviti se nasvetu ekscel. barona Schweglja, ampak da smem celo priporočati, naj se to, kar je po mojih mislih itak že samo po sebi umevno, vsprejme tudi v zakon.

Po tem takem bi se § 1. glasil takole:

(bere: — liest:)

»§ 1.

Za zdravišča (kopališča, letovišča in druge takšne naprave), obstoječa v vojvodini Kranjski, sme deželni predsednik, dogovorivši se poprej z deželnim odborom in zaslišavši interesente, določiti zdraviški okraj in oziraje se pri tem na nastopna načelna določila, izdati posebne zdraviške rede ali pravilnike.

Dokler se ne izdadó takšni zdraviški redi, ostanejo določila že sedaj obstoječih zdraviških pravilnikov v veljavnosti.

§ 1.

Für im Herzogthume Krain bestehende Curorte (Badeorte, Sommerfrischen u. dgl.) können vom Landespräsidenten nach gepflogenen Einvernehmen mit dem Landesaussschusse und nach Anhörung der Interessenten eigene Curordnungen unter Festsetzung des Curbezirkes und mit Beachtung der nachstehenden grundsätzlichen Bestimmungen erlassen werden.

Bis zur Erlassung solcher Curordnungen bleiben die Bestimmungen der gegenwärtig bereits bestehenden Curregulative in Wirksamkeit."

Deželni glavar:

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo besedilu § 1. po nasvetu upravnega odseka z dodatnim predlogom gospoda poslanca ekscelece barona Schweglja, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Poročevalec dr. Majaron:

(Bere §§ 2.—6., naslov in uvod načrtanega zakona iz priloge 48., ki obveljajo brez debate v drugem branji. — Liest die §§ 2.—6., Titel und Eingang des Gesetzentwurfes aus Beilage 48, welche ohne Debatte in zweiter Lesung angenommen werden.)

Predlagam tretje branje.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec predlaga tretje branje. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo ravnokar v drugem branji sprejetemu načrtu zakona v celoti, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Načrt zakona je v celoti potrjen in s tem je sprejet prvi predlog odsekov.

Poročevalec dr. Majaron:

Potem je še predlog:

»2. Deželnemu odboru se naroča, da mu izpoljuje Najvišje potrjenje.

2. Der Landesaussschuss wird beauftragt, demselben die Allerhöchste Sanction zu erwirken."

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje, ki pritrjujejo tudi temu predlogu upravnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Preidimo k daljni točki:

10. Ustno poročilo upravnega odseka o gradnji ceste od Spodnjega Bernika do Vodice (k prilogi 41).

10. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses in Angelegenheit des Straßenbaues Unter-Bernig-Woditz (zur Beilage 41).

Poročevalec Jelovšek:

Visoki deželni zbor! Čast mi je v imenu upravnega odseka poročati o gradnji ceste od Spodnjega Bernika do Vodice. Cela ta cestna proga je dolga 4969 m. Od tega odpade na Kranjski cestni okraj 750 m in na Kamniški 4219 m. Kranjski okraj je dobil jedenkrat 500 gld. in sedaj se prosi še, da bi Kamniški cestni okraj dobil podporo, da se bo mogla cesta popolnoma zgotoviti. V tem oddelku so navozili na 800 m daljave gramoza, drugo daljavo 3419 m pa morajo deloma preložiti, jarke napraviti i. t. d., pa brez izdatne podpore ne morejo izhajati. Zato prosijo, da bi se jim dovolila podpora iz deželnega zaklada.

Upravni odsek je videl, da je stvar potrebna in se popolnoma strinja s predlogom deželnega odbora, ki sledeče predlaga:

»Visoki deželni zbor izvoli na podstavi § 23., točka 3., zakona z dné 28. julija 1889. l., dež. zak. št 17, skleniti:

1. Deloma na novo narejena, v cestnih okrajih Kranj in Kamnik se nahajajoča, od Spodnjega Bernika do Vodice držéča cesta se uvrsti med okrajne ceste.

2. Kamniškemu okrajnemu cestnemu odboru se dovoli v pokrite troškov za izvršitev še potrebnih del podpora 1500 gld. iz deželnega zaklada.

3. Deželnemu odboru se naroča, da zvrši ta dva sklepa.

Der hohe Landtag wolle auf Grund des § 23, Punkt 3 des Gesetzes vom 28. Juli 1889, L. G. Bl. Nr. 17, beschließen:

1. Die theilweise neu hergestellte, in den Straßenbezirken Krainburg und Stein gelegene, von Unter-Fernig nach Woditz führende Straße wird in die Kategorie der Bezirksstraßen eingereiht.

2. Dem Steiner Bezirksstraßenausschusse wird behufs Bestreitung der Kosten für die noch nothwendigen Vollendungsarbeiten eine Unterstützung per 1500 fl. aus dem Landesfonde bewilliget.

3. Der Landesauschuss wird mit der Durchführung dieser Beschlüsse beauftragt.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki se strinjajo s temi nasveti upravnega odseka, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Na vrsto pride:

11. Ustno poročilo upravnega odseka gledé uvrstitve v cestnem okraji Ljubljanska okolica se nahajajoče občinske ceste, ki se pri Cikavi od Ljubljansko-Novomeške državne ceste med *km* 16 0 in 16 2 odcepi in drži mimo Male Stare Vasi in Velike Stare Vasi do meje selske občine Polica, z njenim razpotjem pri Mali Stari Vasi držečim čez Dolenje Duplice do stika z imenovano državno cesto na Stehanu, med okrajne ceste (k prilogi 42).

11. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Einreihung der im Straßenbezirke Laibach Umgebung gelegenen, bei Cikava von der Laibach = Rudolfswerter Reichsstraße zwischen *km* 16 0 und 16 2 abzweigenden, nächst Klein- und Groß-Altendorf vorbei und bis zur Grenze der Ortsgemeinde Politz führenden Gemeindefstraße mit ihrer bei Klein-Altendorf beginnenden Abzweigung über Unter-Duplitz bis zum Anschlusse an die genannte Reichsstraße am Stohanvrh, in die Kategorie der Bezirksstraßen (zur Beilage 42).

Poročevalec Jelovšek:

Nadalje mi je čast poročati ob uvrstitvi v cestnem okraji Ljubljanska okolica se nahajajoče občinske ceste, ki se pri Cikavi od Ljubljansko-Novomeške državne ceste med *km* 16 0 in 16 2 odcepi in drži mimo Male Stare Vasi in Velike Stare Vasi do meje selske občine Polica, z njenim razpotjem pri Mali

Stari Vasi držečim čez Dolenje Duplice do stika z imenovano državno cesto na Stehanu med okrajne ceste.

Gospodje poslanci imajo prav obsirno poročilo deželnega odbora v rokah in torej mi je omeniti samo nekatero najpotrebnejše date. Okrajni cestni odbor se je vsled vprašanja deželnega odbora izrekel, da je zadovoljen z uvrstitvijo te ceste mej okrajne ceste, nadalje je važno to, da je ta občinska cesta, katero ljudje že samo po sebi radi rabijo, postala še večje važnosti vsled dolenjske železnice namreč kot dovozna cesta za postaji v Grosupljem in v Šmariji. Istotako je važno, da so občani, kjer je cesta prezoka, pripravljene brezplačno prepustiti svet za razširjenje. Vse drugo so gospodje poslanci iz poročila deželnega odbora samega lahko sprevideli.

Upravni odsek se strinja s poročilom deželnega odbora in predlaga sledeče:

»Visoki deželni zbor skleni:

1. V cestnem skladovnem okraji Ljubljanska okolica se nahajajoča občinska cesta, ki se pri Cikavi od Ljubljansko-Novomeške državne ceste med *km* 16 0 in 16 2 odcepi in drži mimo Male Stare Vasi in Velike Stare Vasi do meje selske občine Polica, z njenim razpotjem pri Mali Stari Vasi, držečim čez Dolenje Duplice do stika z imenovano državno cesto na Stehanu, se uvrsti med okrajne ceste.

2. Deželnemu odboru se naroča, da zvrši ta sklep.

1. Die im Straßenconcurrentzbezirke Laibach Umgebung vorkommende bei Cikava von der Laibach = Rudolfswerter Reichsstraße zwischen *km* 16 0 und 16 2 abzweigende, nächst Klein- und Groß-Altendorf vorbei und bis zur Grenze der Ortsgemeinde Politz führende Gemeindefstraße mit ihrer bei Klein-Altendorf beginnenden Abzweigung über Unter-Duplitz bis zum Anschlusse an die genannte Reichsstraße am Stohanvrh wird in die Kategorie der Bezirksstraßen eingereiht.

2. Der Landesauschuss wird mit der Durchführung dieses Beschlusses beauftragt.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali in prosim gospode poslance, ki pritrjujejo predlogoma upravnega odseka, da izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka dnevnega reda je:

12. Ustno poročilo upravnega odseka gledé uvrstitve v cestnem okraji Ljubljanska okolica in v ozemlju mesta Ljubljane se nahajajoče občinske ceste, ki se na-

sproti podružne cerkve sv. Jerneja v Spodnji Šiški od Ljubeljske državne ceste odcepi in se stika pri Bežigradu z Dunajsko državno cesto, med okrajne ceste (k prilogi 43).

12. **Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Einreihung der im Straßenbezirke Laibach Umgebung und im Gebiete der Stadt Laibach gelegenen, gegenüber der Filialkirche St. Bartholomäus in Unterschischka von der Voibler Reichsstraße abzweigenden und bei Bežigrad in die Wiener Reichsstraße einmündenden Gemeindefstraße in die Kategorie der Bezirksstraßen** (zur Beilage 43).

Poročevalec Jelovšek:

Visoki zbor! Čast mi je poročati ob uvrstitvi v cestnem okraji Ljubljanska okolica in v ozemlju mesta Ljubljane se nahajajoče občinske ceste, ki se nasproti podružne cerkve sv. Jerneja v Spodnji Šiški od Ljubeljske državne ceste odcepi in se stika pri Bežigradu z Dunajsko državno cesto, mej okrajne ceste.

Deželni odbor v svojem poročilu istotako kakor gledé prejšnje točke natančno in obširno poroča in torej mi bodi dovoljeno, da tudi tukaj navedem le najpotrebnejše stvari. Cesta pelje od Šišenske cerkve sv. Jerneja naravnost na državni kolodvor in od tudi naprej čez tir Rudolfove železnice proti kolodvoru južne železnice in se stika pri Bežigradu z državno cesto. Ta občinska cesta, ki naj se vsled prošnje županstva Šišenskega uvrsti med okrajne ceste, je vozna, ker je bližja zveza Šiške in gorenjih krajev z Dunajsko cesto, kakor sedanja cesta skozi mesto. Cestni odbor Ljubljanske okolice je z uvrstitvijo popolnoma zadovoljen. Šišenska občina utemeljuje prošnjo s tem, da plačuje do 15.000 gld. direktnega davka, da pa nima skoraj nobene okrajne ceste, namreč samo 360 m dolgi kos Rožniške okrajne ceste. Vsa druga je državna ali občinska cesta.

Magistrat Ljubljanski je istotako pripravljen, sam vzdrževati tisti del ceste, ki pride v mestno ozemlje.

Upravni odsek je popolnoma zadovoljen s predlogom deželnega odbora in predlaga:

»Visoki deželni zbor skleni:

1. V cestnem okraji Ljubljanska okolica in v ozemlju mesta Ljubljane se nahajajoča občinska cesta, ki se nasproti podružne cerkve Sv. Jerneja v Spodnji Šiški od Ljubeljske državne ceste odcepi in se stika pri Bežigradu z Dunajsko državno cesto, se uvrsti med okrajne ceste.

2. Deželnemu odboru se naroča, da zvrši ta sklep.

1. Die im Straßenbezirke Laibach Umgebung und im Gebiete der Stadt Laibach gelegene, gegenüber der Filialkirche St. Bartholomäus in Unterschischka von der

Voibler Reichsstraße abzweigende und bei Bežigrad in die Wiener Reichsstraße einmündende Gemeindefstraße wird in die Kategorie der Bezirksstraßen eingereiht.

2. Der Landesauschuß wird mit der Durchführung dieses Beschlusses beauftragt."

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje, ki se strinjajo z nasvetoma upravnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Na vrsto pride zadnja, to je točka:

13. **Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji posestnikov na Suhi za uvrstitev mostu čez Soro in čezenj vodeče občinske poti med okrajne ceste.**

13. **Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Inassen von Zauchen um Einreihung der über die Zeyer führenden Brücke und des bezüglichen Gemeindefweges unter die Bezirksstraßen.**

Poročevalec Povše:

Visoki zbor! Posestniki iz vasi Suha v občini Stara Loka prosijo, da bi se vaški most čez Soro in tudi kos čezenj vodeče ceste uvrstil med okrajno cestne objekte. Opravičujejo zahtevo s tem, da pravijo, da ta most, katerega le oni iz lastnih troškov vzdržujejo, rabijo v ogromni večini drugi vaščani, cela pokrajina, zlasti odkar obstoji kolodvor na državni železnici pri Škofjiloki, da prihaja čez ta most vse blago ne le iz vasi Pungert, Gosteče, Draga, Sora, iz Lošnice in od sv. Katarine, temveč tudi ono, ki se izvaža iz Selske doline v Ljubljano, opeka od sv. Duha in les za fabrike na Goričanah in v Medvodah. Izza Save vozijo hlode na žago v Puštal, nazaj pa dile, oglje in drva na kolodvor. Dalje navajajo v prošnji, da so lansko jesen samo na enem hribu, pod Osovnikom napravili 1000 sežnjev drv, kar so vse prepeljali čez ta most na Škofjeloški kolodvor. Osobito rabi vas Puštal ta most in dotični kos ceste. Most je dolg 50 m, cesta pa, katera tudi, kakor že razloženo, služi mnogim drugim v korist, je dolga 1 km. Iz pridejanega načrta je razvideti, da so prosilci opravičeni, zahtevati podporo tudi od drugih. Prošnja je potrjena od županstva Staroškoškega, vendar pa primanjkuje še izjave cestnega odbora, kateremu se ima torej prilika dati, da se izrazi, ali ima kaj ugovora, da se ta dva objekta, most in dotični kos ceste, prevzameta v oskrb celega cestnega okraja.

Ni dvomiti, ako so istiniti ti podatki, ki slonijo na istinitih podlagah, da bo cestni odbor pritrđil zahtevi male vasi, ki res ogromno veliko žrtvuje za most in cesto.

Predlagam torej v imenu upravnega odseka:

»Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja posestnikov vasi Suha v občini Staraloka, da se vaški most čez Soro in cesta čeznj vo-deča uvrstita med okrajne ceste, izroči se deželnemu odboru z nalogom, da o tem zasliši okrajni cestni odbor in v prihodnjem zasedanji o tem poroča.«

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo nasvetu upravnega odseka, izvolijo ob-sedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Torej smo končali dnevni red današnje seje. Med sejo se je razdelila priloga 47., namreč:

»Vladna predloga.

Zakon

z dné

veljaven za vojvodino Kranjsko,

s katerim se postavljajo nadzorni organi za promet z živili in nekaterimi porabnimi predmeti.

Regierungsvorlage

Geſetz

vom

giltig für das Herzogthum Krain,

betreffend die Bestellung von Aufsichtsorganen für den Verkehr mit Lebensmitteln und einigen Gebrauchsgegenständen.«

Stvar sicer ni na dnevnem redu, vendar bi prosil, da se takoj danes reši v prvem branji in odkáže upravnemu odseku, ter tako olajša pot, da ni treba čakati šele na prihodnjo sejo. Ali je kaj ugovora proti temu?

(Nihče ne ugovarja. — Es wird kein Widerspruch erhoben.)

Ker ne, bi predlagal, da se ta vladna predloga izroči upravnemu odseku v pretres in poročanje.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Izročena mi je bila sledeča interpelacija gospoda poslanca Hribarja in tovarišev.

Prosim gospoda tajnika, da jo izvoli prečitati.

Tajnik Pfeifer:

(bere: — liest:)

Interpelacija

poslanca Ivana Hribarja in tovarišev do preblagorodnega gospoda deželnega predsednika:

Ljubljanska licealna knjižnica bila je do potresa umeščena v osmero prostorih drugoga nadstropja licealnega poslopja. Vsled poškodb, katere je leta 1895. napravil potres, moralo se je dvoje teh prostorov izprazniti; knjige, ki so bile v njih, pa so se prenesle v dve pritlični sobi licealnega poslopja, katerih jedna leži ob Semeniških ulicah, druga pa ob Vodnikovem trgu. V teh dveh čisto vlažnih sobah plesnjujejo sedaj po regalih dragocene knjige, katerih vrednost znaša več tisoč goldinarjev in morajo, ako še kaj časa ostanejo tam shranjene, popolnoma razpasti.

Veliko število knjig zloženih je tudi v drugem nadstropji licealnega poslopja ležeče sobe, kjer vsled prahu trpé škodo. V obeh slučajih je manipulacija knjižničarju in skriptorju jako otežkočena in zdravju kvarljiva.

Prostori, v katerih se je nahajala licealna knjižnica od nekdanj, niso bili dobro izbrani. Nahajajo se namreč naravnost pod ostrejšem in imajo vsi razun jednega lesene stropne. Ko bi se bil primeril požar, bila bi torej knjižnica povsem zgubljena. Še slabše je seveda sedaj. Iz razpoklin v zidovih in stropih, prouzočenih vsled potresa, vsipa se neprestano prah, ki se vlega po knjigah in prodira tudi med liste. Kakošno škodo trpé knjige, ki so shranjene v pritličnih vlažnih prostorih, bilo je pa že prej omenjeno.

Licealni knjižnici pretí po tem takem, ako se nevtogoma ne bode skrbelo za pripravnejše prostore za-njo, ogromna škoda. Da je to res, jasno bode, če se pomisli, da je to največja licealna knjižnica v Avstriji, da šteje čez 60.000 zvezkov in mnogo rokopisnih del, in da so večaki cenili nje vrednost na 2.000.000 gld.

Ako je ljubljanska licealna knjižnica prava zakladnica za vsako znanstveno raziskavanje, ima pa posebno in neprecenljivo vrednost za našo domovino. V njej se namreč hranite celokupni knjižnici Kopitarjeva in Čopova, kateri je cesarska vlada kupila za-njo. V njej se nahajajo dalje prvotiski slovenskih knjig iz 16. stoletja, katere ima le še dvorska knjižnica na Dunaji in pa knjižnica britanskega muzeja v Londonu, da ne omenjam ostalih zbirk slovenskih knjig in rokopisov. Izmed poslednjih so jako dragoceni mnogi glagolski rokopisi in pa izvirni supra-slovenski rokopis cirilski.

Deželni zastop je gotovo v prvi vrsti poklican, da opozori na škodo, ki tej dragoceni knjižnici preté; vprašamo torej preblagorodnega gospoda deželnega predsednika:

1. če so mu tu opisane razmere znane? in
2. ako so mu znane, ali hoče pri osrednjej vladi takoj storiti potrebne korake, da se za licealno knjižnico kar najpreje mogoče preskrbé prostori, v katerih jej ne bode pretilo toliko kvara, ko v sedanjih.

V Ljubljani, dné 19. februarija 1897.

Iv. Hribar, Langer, Schaffer, Grasselli, Višnikar, Schwegel, Viktor Globočnik, Perdan, Dr. D. Majaron, Dr. Iv. Tavčar, Fr. Košak, Erv. Auersperg, Liechtenberg, Lenarčič, Murnik, v. Wurzbach, Barbo, A. Kalan, Povše, Schweiger, dr. Žitnik, F. Ažman, dr. Papež, Pakiž, W. Pfeifer, Zelen Josip, Gabrijel Jelovšek, F. Modic.

Deželni glavar:

Počastujem se, izročiti to interpelacijo gospodu deželnemu predsedniku.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Kakor sem ravno sedaj izvedel od gospoda poročevalca finančnega odseka o deželnem zakladu, je treba, da ima finančni odsek razun jutrišnje še eno sejo v torek. Toraj bo prihodnja seja visoke zbornice v sredo, dne 24. t. m., ob 10. uri dopoldne.

Na dnevni red pridejo razun točke 5., ki je danes izostala, še sledeče točke:

(Glej dnevni red prihodnje seje. — Siehe Tagesordnung der nächsten Sitzung.)

Naznaniti mi je, da bo seja finančnega odseka jutri v soboto ob polu 10. uri dopoldne in v torek, 23. t. m., ob polu 10. uri dopoldne. Upravni odsek ima sejo danes popoldne ob 4. uri

Sklepam sejo.

Konec seje ob $\frac{1}{2}$ 2. uri popoldne. — Schluss der Sitzung um $\frac{1}{2}$ 2 Uhr nachmittag.

